

**Osnaživanje maloljetničkog pravosudnog sustava u
protuterorističkom kontekstu:
osnaživanje kompetencija i učenje između dionika**

**(Strengthening Juvenile Justice Systems in the counter-terrorism context: capacity-
building and peer-learning among stakeholders)**

JUST-2015-JCOO-AG-TERR

NACIONALNI (PROJEKTNI) IZVJEŠTAJ

REPUBLIKA HRVATSKA

Autori izvještaja:

Izv.prof.dr.sc. **Neven Ricijaš**
Prof.dr.sc. **Irma Kovčo-Vukadin**
Doc.dr.sc. **Dora Dodig Hundrić**

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Hrvatska

rujan, 2017. godine
Zagreb, Hrvatska

1. COUNTER-TERRORISM APPROACH AND POLICIES (UNDER 18) IN YOUR COUNTRY

1A. Sociological background, the roots of terrorism in your country, definition of 'terrorism', 'violent extremism', 'counter-terrorism' used in your country

Terorizam do sada nije predstavljao značajniji problem u Republici Hrvatskoj¹, u smislu terorističkih događaja², hrvatskih državljana koji su počinitelji terorističkih kaznenih djela ili hrvatskih državljana koji su bili žrtve takvih kaznenih djela³. No, navedeno ne znači da je Republika Hrvatska sigurna od terorističkih djelovanja i ugroza.

Terorizam se smatra ugrozom kako međunarodne, tako i nacionalne sigurnosti pa je Republika Hrvatska 2008. godine donijela Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma⁴ koja je zamijenjena novom Nacionalnom strategijom za prevenciju i suzbijanje terorizma 2015. godine⁵.

Brojni autori, inozemni⁶ i domaći^{8 9}, ukazuju na to kako ne postoji općeprihvaćena definicija terorizma. Na prostoru Europe je usvojena definicija terorističkog kaznenog djela kao kombinacije „objektivnih elemenata (ubojstvo, tjelesne ozljede, uzimanje talaca, iznuda, napadi, prijetnje o počinjenju bilo kojeg od gore navedenog, itd.) i subjektivnih elemenata (djela počinjena s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, narušavanja ili uništavanja strukture neke države ili međunarodne organizacije ili prisiljavanje vlade da se suzdrži od obavljanja radnji“, te se definira teroristička skupina kao „strukturirana skupina od dvije ili više osoba, koja je osnovana na dulje vremensko razdoblje i djeluje organizirano radi počinjenja terorističkih kaznenih djela¹⁰“. U Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma iz 2008. godine, pod pojmom terorizma se shvaćala „osmišljena, sustavna,

---

¹ Solomun, D. (2007). Višedimenzionalni ali integralni pristup terorizmu – jamstvo kompetentnosti i otklon neizvjesnosti. U: Antoliš, K. (ur). Ljudski resursi u suzbijanju terorizma. Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa (157-171), Zagreb: MUP RH.

² Jedini događaj koji se desio je eksplozija auto-bombe u Rijeci koja je okarakteriziran kao prvi islamistički udar na europskom tlu. Odgovornost za napad je preuzela egipatska teroristička organizacija al-Gama'a al-Islamija, zbog izručenja islamskog terorista Talaata Fouada Qasima Egiptu. Više informacija na: <https://narod.hr/kultura/20-listopada-1995-rijeka-islamski-teroristicki-napad-automobilom-bombom>

³ Hrvatski građanin koji je otet u Egiptu 2015. godine za što je odgovornost preuzela egipatska podružnica ISIL-a. Više na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/dzihadisti-iz-libije-oteli-su-i-ubili-tomislava-salopeka-1019529>

⁴ NN, 139/08

⁵ NN 108/15

⁶ Cherif Bassiouni, M. (1988). A policy oriented inquiry of „international terrorism“. U Cherif Bassiouni, M. (ur). Legal responses to international terrorism: US procedural aspects (xv-xvi) Dordrecht, Boston and London: Martinus Nijhoff Publishers.

⁷ Gavin, H. (2015). Criminological and forensic psychology. London UK: Sage Publications

⁸ Bilandžić, M. (2011). Terorizam u teorijama i teorijskim perspektivama. Društvena istraživanja, 20(3), 837-859.

⁹ Mihaljević, B., Mihalinić, M. (2013). Strategije borbe protiv terorizma: primjeri SAD, Europske unije i Republike Hrvatske. U Korajlić, N. Zbornik radova konferencije Mjesto i perspektive kriminalistike, kriminologije i sigurnosnih studija u suvremenim uvjetima (134-147), Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.

¹⁰ EU rules on terrorist offences and related penalties. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:133168>

namjerna uporaba nasilja, ili prijetnja nasiljem, protiv ljudi i/ materijalnih dobara, kao sredstva za izazivanje i iskorištavanje straha, unutar neke etničke ili vjerske zajednice, javnosti, države ili cijele međunarodne zajednice, a s ciljem ostvarivanja politički, vjerski, ideološki ili društveno motiviranih promjena“. Osim same definicije, u Nacionalnoj strategiji iz 2008. godine su, u okviru glavnih značajki terorizma, bili definirani i glavni subjekti i namjere terorističkih aktivnosti: „Jedna od glavnih značajki terorizma je da ga prakticiraju najčešće nedržavne zavjereničke organizacije ili skupine, koje mogu imati potporu (izravnu ili neizravnu) od strane neke države ili država, a često i od organizacija čija javno deklarirana namjera i ciljevi nemaju veze s terorizmom, ali svojim prikrivenim ciljevima i djelovanjem služe kao potpora terorističkom djelovanju. Terorizam je također određen namjerom izazivanja razornih političkih i psiholoških posljedica koje mogu znatno nadilaziti sam cilj nekog pojedinog terorističkog čina, te namjerama onih koji pribjegavaju terorizmu stvaranja ozračja bezvlašća ili izazivanja prekomjerno represivnog i neselektivnog odgovora vlasti, a s ciljem njenoga kompromitiranja u očima javnosti i opravdanja terorističkih sredstava i namjera“.

U Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma iz 2015. godine se desila određena promjena same definicije terorizma¹¹. Tako se u novoj strategiji, u smislu definicije, kaže kako je terorizam „jedno od najtežih kaznenih djela koje osmišljenom i namjernom uporabom nasilja i/ili prijetnjom nasiljem nastoji ostvariti atmosferu straha, a radi ostvarivanja određenih političkih, vjerskih, ideoloških ili drugih ciljeva. Ujedno je terorizam potpuna negacija biti demokracije i priznatih civilizacijskih, vjerskih i kulturnih vrijednosti suvremenog svijeta, uključujući ljudska prava i temeljne slobode te nema i ne može imati nikakvo opravdanje, niti se može i smije vezati uz bilo koju nacionalnu, vjersku, rasnu, etničku ili neku drugu pripadnost“.

Milardović¹² definira ekstremizam kao stav i sustav vrijednosti smješten na marginama svjetonazorskog i ideološkog spektra, a koji je prisutan u politici, ideologijama, religijama i među različitim društvenim skupinama. Uz propagiranje nasilja, ukidanje demokracije i ustavne države su obilježja zajednička desnim i lijevim ekstremizmima. Desni ekstremizam označava ideologije koje propagiraju antiparlamentarizam, rasizam, antisemitizam, ksenofobiju, ekstremni nacionalizam te totalitarne režime, dok lijevi ekstremizam opisuju ideologije koje propagiraju uvođenje društva jednakosti.

Znanstveni i stručni interes za terorizam u Hrvatskoj

Pretraživanje pojma „terorizam“ u portalu hrvatske znanstvene bibliografije¹³ pokazuje ukupno 227 navoda različitih formata materijala – od knjiga, poglavlja u knjigama, znanstvenih i stručnih radova, pozvanih predavanja, prezentacija, doktorskih radnji do diplomskih radova u kojima je terorizam naveden kao jedna od ključnih riječi. U mnogim

---

¹¹ Radaković, Đ. (2016). Analiza pozitivnopravne Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma. Policija i sigurnost, 25(3), 244-258.

¹² Milardović, A. (2011). Globalno selo. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.

¹³ <http://bib.irb.hr/>

navodima je iz samog naslova razvidno kako je terorizam dio neke druge teme. Bilandžić¹⁴, Blagojević¹⁵ i Derenčinović¹⁶ su napisali knjige u kojima obrađuju problem terorizma iz recentnije perspektive. Terorizam se kao problem analizira u hrvatskom znanstveno – stručnom prostoru najčešće iz politološke, sociološke i pravne perspektive. Interesantno je primijetiti kako se niti jedan rad ne bavi problemom mladih u kontekstu terorizma niti problemom radikalizacije mladih, vjerojatno iz razloga što se radi o relativno novijem problemu.

1B. The most common forms of terrorism and the profiles of youngsters suspected or accused of terrorism or violent extremism in your country

Službeni izvori podataka o kaznenim djelima terorizma su statistike policije, državnog odvjetništva i sudova. Tablica 1. sadrži podatke o **kaznenim prijavama** koje je podnijela **policija**.

Tablica 1. Prijavljena kaznena djela terorizma prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine (NN 125/11, 144/12 i 56/15, 61/15)

članak	2013	2014	2015	2016
97. terorizam				
djeca				
98. financiranje terorizma				
djeca				
99. javno poticanje na terorizam	1 ¹⁷			
djeca	0			
100. novačenje za terorizam				
djeca				
101. obuka za terorizam				
djeca				
102. terorističko udruženje				
djeca				
Svega	1	0	0	0
djeca	0			

Djeca = kazneno odgovorna djeca (14 do 18 godina)

U razdoblju od 2001. do 2012. godine policija nije prijavila nijedno kazneno djelo vezanog uz terorizam:

¹⁴ Bilandžić, M. (2010). Sjeme zla: elementi sociologije terorizma. Zagreb: Plejada i Synopsis.

¹⁵ Blagojević, A. (2010). Ljudska prava u kontekstu terorizma i antiterorizma. Osijek: Pravni fakultet u Osijeku.

¹⁶ Derenčinović, D. (2005). Oglеди o terorizmu i antiterorizmu: Essays on terrorism and antiterrorism. Zagreb: Pravni fakultet.

¹⁷ U siječnju 2013. godine je podnesena kaznena prijava protiv 42-godišnjaka u Policijskoj upravi splitsko-dalmatinskoj zbog osnovane sumnje da je na svom Facebook profilu i Facebook grupi postavio video zapis kojim je javno pozivao građane na poduzimanje terorističkih akcija. Nakon toga, za sada nepoznata osoba je istu snimku postavila i na internetsku stranicu YouTube. Izvor: mrežna stranica MUP-a RH (<http://policija.hr/147319/288.aspx>. Pristupljeno 19.07.2017.).

- 169. terorizam
- 169.a Javno poticanje na terorizam
- 169.b Novačenje i obuka za terorizam
- 187 Udruživanje radi činjenja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom
- 187.a Pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom
- 187.b Naknadna pomoć počinitelju kaznenog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom

Od 2008. godine u **godišnjim izvješćima Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske** postoji posebno izvještajno poglavlje: **Kriminalitet kaznenih djela protiv terorizma i ekstremnog nasilja.**

Osim službenih podataka tijela kaznenog progona, vrijedan izvor podataka predstavljaju i izvješća **Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA)** koja je od 2014. godine počela objavljivati javna izvješća. Tako se u odnosu na terorističku ugrozu u izvješću iz 2014. godine navodi kako je „trend prihvaćanja radikalnog tumačenja islama u državama jugoistočne Europe u porastu“ što je vidljivo „u odlasku brojnih „džihadista“ iz Europe u Siriju i Irak kao boraca u sukobu, u pravilu, kao pripadnici radikalnih islamističkih skupina. Konstatira se kako nisu identificirani hrvatski građani u „džihadističkim“ postrojbama te kako se teritorij Republike Hrvatske koristi kao tranzitno područje, no SOA smatra kako značajan sigurnosni rizik predstavljaju osobe koje se, nakon sudjelovanja u „džihadističkim“ postrojbama vraćaju u matične države. Rizičnost ovih osoba predstavlja činjenica njihove nerijetke dodatke radikalizacije sudjelovanjem u oružanim sukobima, traumatizacije ratnim iskustvima te obučenosti za oružanu borbu. U izvješću iz 2015. godine se konstatira niska teroristička prijetnja na teritoriju Republike Hrvatske koja se ipak, u kontekstu globalnog porasta terorističkih prijetnji, treba shvaćati uvjetno. U smislu prijetnji s islamističkih polazišta, stupanj rizika se procjenjuje niskim jer je prema sigurnosnim procjenama, „broj pristasa radikalnog tumačenja islama u Republici Hrvatskoj mali, nekoliko desetaka osoba, a većina njih nisu pobornici terorističkih metoda djelovanja“. Kao sigurnosni izazov SOA prepoznaje **tranzitnu poziciju Hrvatske**. Na teritoriju tzv. islamske države utvrđen je boravak šest osoba koje, uz druga, imaju i hrvatsko državljanstvo. Riječ je o osobama koje su prije radikalizacije odselile iz Hrvatske ili nisu ni živjele u Hrvatskoj. U izvješću se navodi kako je i u Hrvatskoj zabilježena pojava radikaliziranih žena koje odlaze na područje tzv. Islamske države u svojstvu supruga ili budućih supruga „džihadista“. Također se bilježi i slučaj jednog maloljetnika, državljanina Republike Hrvatske, koji je imao namjeru pridruživanja islamističkim skupinama u Siriji. „Mladić se radikalizirao putem Interneta pri čemu je stupio u izravni kontakt s „džihadistima“ iz Sirije koji promoviraju borbu za tzv. Islamsku državu. Kroz razgovor s obitelji, kao i pruženom psihološkom pomoći mladiću detektirani su problemi i dileme koje su razriješene te je u konačnici maloljetnik napustio radikalne stavove i odustao od odlaska u „džihad“.

U izvješću SOA-e iz 2016. godine se konstatira povećanje razine terorističke prijetnje za cijelu Europu pa tako i za Hrvatsku, a posebna pozornost se pridaje kratkom prikazu otmice

hrvatskog državljana u Egiptu u ljeto 2015. godine za što je odgovornost preuzela egipatska podružnica ISIL-a.

1C. Description of the global political approach/trend and legislative focus in response to terrorism in your country. What are the main policies and strategies implemented?

Glavni strateški okvir u odnosu na terorizam predstavlja **Strategija sigurnosti Republike Hrvatske**. Na snazi je do konca srpnja bila Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske iz 2002. godine¹⁸ za koju je procijenjeno da više “ne ispunjava svoju ulogu ishodišnog strateškog dokumenta kojim se određuju politike i instrumenti za ostvarivanje vizije i nacionalnih interesa odnosno postizanje sigurnosnih uvjeta koji će omogućiti uravnotežen i kontinuiran razvoj države i društva” iz razloga značajne promjene paradigme sigurnosti u suvremenom svijetu (Vlada RH, Prijedlog strategije nacionalne sigurnosti, 2017). U srpnju 2017. godine (14.07.2017.) je Hrvatski sabor donio novu Strategiju nacionalne sigurnosti¹⁹, koja se, zbog povećanja vjerojatnosti asimetričnih ugroza, pojačano usmjerava na ljudsku sigurnost čime se mijenja dosadašnja sigurnosna paradigma. Strategijom se razvija „sveobuhvatni koncept sigurnosti koji osigurava bolju koordinaciju, strateško planiranje, udruživanje resursa te ujednačeni razvoj sposobnosti s ciljem razvoja sigurnosnih politika koje će na nacionalnoj razini jamčiti građanima visoku razinu sigurnosti, u suradnji sa saveznicima i partnerima“. Ovaj novi koncept sigurnosti podrazumijeva donošenje i Zakona o sustavu domovinske sigurnosti kojim se kao središnja tijela sustava domovinske sigurnosti definiraju tijela državne uprave nadležna za unutarnje poslove, poslove obrane, vanjske poslove, poslove civilne zaštite, financije i pravosuđe te po potrebi i druga državna tijela²⁰. Kao središnje tijelo sustava domovinske sigurnosti se postavlja Vijeće za nacionalnu sigurnost (koje i sada djeluje u tom smislu <http://www.uvns.hr/hr/>) koje će razmatrati rizike i pitanja iz djelokruga državnih tijela koji se odnose na nacionalnu sigurnost te će donositi smjernice, odluke i zaključke o načinima zaštite i ostvarivanju nacionalnih interesa i strateških ciljeva. Također se planira i uspostava „operativnog tijela“ – koordinacije sustava domovinske sigurnosti, koja će se brinuti za provedbu odluka, zaključaka i smjernica Vijeća za nacionalnu sigurnost. Posebna pozornost posvećuje se edukaciji pa se planira razvijanje specijaliziranih programa izobrazbe i obuke za zaposlenike tijela državne uprave, upravnih tijela lokalne i regionalne samouprave, kao i za zaposlenike javnog i privatnog sektora koji se bave djelatnošću važnom za domovinsku sigurnost.

Terorizam se u Strategiji spominje u opisivanju sigurnosnog okruženja, kako na globalnoj razini, tako i na europskom prostoru i prostoru susjednih država. Terorizam se prepoznaje kao stalna prijetnja međunarodnoj i nacionalnoj sigurnosti te se prepoznaje „povećanje spremnosti i sposobnosti terorista za izazivanje većeg broja žrtava i razaranja većih razmjera“. U kontekstu europskog prostora se kao izazovi prepoznaju uspostavljanje i provedba zajedničkih europskih politika te procesi političke radikalizacije i populizma. Na prostoru jugoistočnog

---

¹⁸ NN 33/02

¹⁹ NN 73/17

²⁰ potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević, predstavljanje nacrta prijedloga Strategije nacionalne sigurnosti i Zakona o sustavu domovinske sigurnosti

susjedstva se prepoznaju trendovi „jačanja netolerancije, radikalizma i ekstremizma, posebice islamskog radikalizma“ za čije uzroke se smatra da nije izvjesno da bi u srednjoročnom razdoblju mogli biti uklonjeni ili ublaženi. Posebna pozornost se posvećuje prepoznavanju samoradikaliziranih pojedinaca „koji nisu u izravnom kontaktu s terorističkim organizacijama, ali bi, pod utjecajem terorističke propagande, mogli izvesti pojedinačne terorističke napade“. Za razinu Republike Hrvatske se u Strategiji navodi niska razina vjerojatnosti terorističkog napada te se kao sigurnosna prijetnja prepoznaje „tranzit pripadnika terorističkih organizacija preko hrvatskog teritorija, za što se koriste i nezakonite migracije“. Ekstremističko djelovanje pojedinaca i skupina se na području Republike Hrvatske procjenjuje „sporadičnim, bez pokretačkog potencijala i šire potpore građana“ te bez „potencijala ugrožavanja javne sigurnosti“. Kao primjer negativne prakse navodi se ekstremizam kod pojedinaca unutar navijačkih skupina.

U kontekstu razrade strateških ciljeva politike nacionalne sigurnosti, terorizam se spominje kod cilja: „dostizanje najvišeg stupnja sigurnosti i zaštite stanovništva te kritičnih infrastruktura“. Tako se navodi kako će se „suprotstavljanje terorizmu provoditi integriranim pristupom i međuresornom suradnjom, primjenom mjera prevencije, suzbijanja zaštite i kaznenog progona te jačanjem međunarodne suradnje“. Također se navodi kako će „Republika Hrvatska sveobuhvatnim pristupom prevenirati i suzbijati radikalizam i ekstremizam uključujući obrazovanje za demokraciju, nenasilje i ljudska prava. Stvarat će se ozračje nulte tolerancije prema nasilju, posebice zločinu iz mržnje, nasilničkom ponašanju među školskom populacijom i mladeži te zloporabi sportskih i drugih manifestacija za iskazivanje radikalizma, ekstremizma i huliganskog ponašanja“.

Specifičan strateški dokument koji se odnosi upravo na terorizam je **Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma**. Prva strategija je donesena 2008. godine, a trenutno je aktualna ona donesena 2015. godine²¹. U obrazloženju prijedloga nove strategije je navedeno kako ona opisuje nove dimenzije terorističkih opasnosti u koje spadaju: fenomen stranih terorističkih boraca, teroristi koji djeluju samostalno, novi načini financiranja terorizma uključujući i otmice radi otkupnina, pružanje pomoći i iskustva u razvoju protuterorističkih kapaciteta država jugoistočne Europe, zloporaba komunikacijsko- informacijskih tehnologija, ekstremizam i nasilni radikalizam²². Strategija je utemeljena na načelima i vrijednostima Ustava Republike Hrvatske, Povelje Ujedinjenih naroda, članstva u EU i NATO-u te podržava ciljeve i vrijednosti Globalne protuterorističke strategije Ujedinjenih naroda i Protuterorističke strategije Europske unije kao i drugih relevantnih međunarodnih dokumenata.

Kao temeljna obilježja i odrednice terorizma, u Strategiji se prepoznaju sljedeće:

- terorizam je jedna od glavnih sigurnosnih prijetnji 21. stoljeća koja pokazuje izuzetnu prilagodljivost novim okolnostima;

---

²¹ NN, 108/2015

²² <http://www.glas-slavonije.hr/281932/1/Nova-strategija-za-prevenciju-i-borbu-protiv-terorizma>

- glavnu prijetnju predstavljaju globalne fundamentalističke terorističke mreže i njihovi sljedbenici;
- dodatne izazove za protuterorističke sustave predstavljaju novi oblici terorizma – strani teroristički borci, radikalizirani pojedinci, tj. teroristi koji djeluju samostalno i neovisno;
- terorizam uzrokuje sve veće štete (ljudske i materijalne) te povećava strah javnosti;
- terorizam cilja na nabavu i uporabu oružja i sredstava za masovno uništavanje;
- teroristi su logistički organizirani u nabavi oružja i drugih sredstava;
- teroristi razvijaju nove načine financiranja vlastitih aktivnosti;
- zabrinjava sve veća zlouporaba komunikacijskih i informacijskih tehnologija (posebice Interneta) za komuniciranje i širenje terorističkih ideologija, radikalizaciju, privlačenje ekstremista, te širenje znanja i informacija o terorističkim metodama i tehnikama;
- uočava se „profesionalizacija terorizma“ koja podrazumijeva korištenje osoba sa određenim specifičnim znanjima i vještinama, a koje nisu ideološki povezane s terorizmom, no koje uz naknadu realiziraju različite poslove;
- teroristi nastoji privući i iskoristiti pojedince i skupine koji su marginalizirani u društvu (zanemareni ili odbačeni);
- podršku za svoje radikalne stavove i novačenje novih članova nastoje pridobiti iskrivljenim tumačenjima specifičnih socijalnih, gospodarskih, vjerskih i političkih pitanja;
- sigurnost i otpornost terorističkih organizacija štiti se decentraliziranom organizacijskom strukturom;
- teroristička aktivnost se može povezivati i s drugim asimetričnim prijetnjama (npr. transnacionalni organizirani kriminal, ilegalne migracije, trgovanje ljudima te otmice).

U trećem poglavlju Strategije se prepoznaje značaj doprinosa međunarodnim protuterorističkim naporima te se naglašava značaj sudjelovanja u međunarodnim i multilateralnim aktivnostima u suzbijanju terorizma i značaju takvih aktivnosti za nacionalnu sigurnost. Poseban naglasak u tom smislu posvećuje se djelovanju u okruženju – području jugoistočne Europe i to u okviru dviju komponenti: 1. suradnju sigurnosnih sektora i suradnji u kontroli granica i 2. sveukupno vanjskopolitičko djelovanje Republike Hrvatske prema zemljama regije.

U četvrtom poglavlju Strategije su predstavljene mjere borbe protiv terorizma koje su strukturirane kroz četiri područja: 1. prevencija terorizma, 2. suzbijanje terorizma, 3. zaštita od terorizma i 4. kazneni progon i sankcioniranje.

Prevencija terorizma je u Strategiji definirana kao „stvaranje takvih političkih, društvenih i ekonomskih okolnosti koje jačaju unutarnju koheziju društva i otpornost na utjecaje ekstremnih ideologija te uklanjaju preduvjete nastanka i širenja terorizma u svim elementima njegove pojavnosti“. Neke od mjera prevencije terorizma koje su interesantne u kontekstu ovog izvješća su:

- „onemogućavanje promidžbe i pozivanja na terorizam, te poticanje terorizma na bilo koji način;
- prepoznavanje i sprječavanje radikalizacije i ekstremizama koji potencijalno mogu prerasti u terorizam;
- poticanje istraživanja, analize, te razmjena iskustava i najbolje prakse u području onemogućavanja širenja ekstremističkih ideologija i povećanja razumijevanja i tolerancije u društvu;
- razvijanje ljudskih resursa za borbu protiv terorizma kroz osmišljavanje novih programa obrazovanja i usavršavanja²³, pri čemu je potrebno stvarati organizacijske i funkcionalne preduvjete za razvoj znanstvenog i stručnog rada u ovom području;
- uspostavljanje nacionalnog mehanizma s ključnim sudionicima iz državnog, privatnog i javnog sektora s ciljem otkrivanja, smanjenja dostupnosti i učinaka sadržaja na Internetu koji promiču terorističku radikalizaciju, novačenje i obuku.“
- Suzbijanje terorizma u Strategiji odnosi se na „poduzimanje mjera i postupaka usmjerenih protiv stvaranja, širenja i djelovanja terorističkih mreža i organizacija koje podrazumijeva pravovremeno otkrivanje planiranja, pripremanja, organiziranja i/ili provođenja aktivnosti s obilježjima terorizma“. U kontekstu teme ovog izvješća može se istaknuti jedan od navedenih mjera:
  - „onemogućavanje svih oblika novačenja za terorističke skupine, čije je djelovanje usmjereno protiv bilo koje države“.
  - U kontekstu kaznenog progona i sankcioniranja je vrijedno istaknuti sljedeće mjere:
    - „usklađivanje nacionalnog kaznenog prava s međunarodnim konvencijskim pravom i pravnom stečevinom Europske unije u cilju učinkovitog kaznenog procesuiranja i sankcioniranja svih oblika planiranja, pripremanja, organiziranja i počinjenja svih kaznenih djela povezanih izravno ili neizravno s terorizmom uključujući i kaznena djela kibernetičkog kriminala povezana s terorizmom, kao i međunarodnih mjera ograničavanja vezanih uz terorizam;
    - propisivanje adekvatnih kaznenopravnih sankcija uz mogućnosti primjene odgovarajućih sigurnosnih mjera, posebnih obveza i drugih alternativnih mjera radi prevencije radikalizacije, kao i onemogućavanja postojanja i djelovanja pravnih osoba povezanih s terorizmom.“ž

Peto poglavlje Strategije odnosi se na ljudska prava i slobode i informiranje javnosti. Jasno se izražava stav kako „sve mjere prevencije i suzbijanja terorizma trebaju biti u skladu s prihvaćenim standardima ljudskih prava i sloboda“ te kako „protuterorističke mjere trebaju biti pravilno odmjerene, razmjerne prijatni i sukladne zakonima“. U odnosu na informiranje javnosti se naglašava važnost slobodnog i nesmetanog širenja informacija kao jednog od najučinkovitijeg sredstva promicanja razumijevanja i tolerancije. No, tu otvorenost društva i

---

²³ u kontekstu obrazovanja i usavršavanja je vrijedno navesti kako je na preddiplomskom studiju Sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u okviru izbornih predmeta ponuđen predmet Terorizam i društvo. Izborni predmet Terorizam ponuđen je i studentima poslijediplomskog specijalističkog interdisciplinarnog studija Upravljanje krizama. Osim na sveučilišnoj razini, terorizam se, kao dio nastavnog programa, obrađuje i u okviru nekoliko predmeta na preddiplomskoj i diplomskoj razini stručnog studija kriminalistike na Visokoj policijskoj školi (npr. Sustav sigurnosti i nacionalna sigurnost Republike Hrvatske, Europska i međunarodna sigurnost, Požari, eksplozije i terorizam).

slobodu komunikacijskih i informacijskih tehnologija suvremeni terorizam zloupotrebljava u svoje svrhe pa je važno jasno definirati kako širenje bilo koje ideologije terorizma, zločinačko udruživanje i zavjera radi izvršavanja terorističkih djela, njihovo veličanje i poticanje predstavljaju zabranjena, zakonski kažnjiva ponašanja. Takva ponašanja, kako stoji u Strategiji, predstavljaju „negaciju temeljnih ljudskih prava i sloboda, pojedinaca i cijele zajednice“.

Posljednje, šesto poglavlje Strategije, definira provedbu strategije i koordinaciju. Tako se definira nadležnost Nacionalnog povjerenstva za prevenciju i suzbijanje terorizma i njegove aktivnosti. U odnosu na temu ovog izvješća možemo istaknuti jednu od aktivnosti Nacionalnog povjerenstva:

„razvijati suradnju sa znanstvenom i obrazovnom zajednicom radi unapređivanja postojećih mjera zaštite i mehanizama za prevenciju i suzbijanje terorizma. Posebno će se poticati suradnja između akademskih stručnjaka, stručnjaka iz prakse i stvaratelja politika s ciljem utvrđivanja istraživačkih potreba i usmjeravanja istraživačkih aktivnosti u područjima protuterorizma, ekstremizama, medija, propagande, društvenih mreža i svih drugih disciplina i područja uz pomoć kojih je moguće utvrditi i eliminirati uzroke terorizma“.

Na provedbenoj razini je još uvijek aktualna **Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma** koji je donesen 2012. godine²⁴ koji detaljno razrađuje postavke i mjere Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma iz 2008. godine. Akcijski plan razrađuje sedam funkcionalnih kategorija od kojih su pet izravno navedene u Nacionalnoj strategiji, a dvije proizlaze iz samih ciljeva i zahtjeva operativne provedbe Nacionalne strategije:

1. prevencija terorizma
2. suzbijanje terorizma
3. zaštita od terorizma (terorističkog djelovanja)
4. saniranja štete i oporavak od terorističkog napada
5. pravna infrastruktura, kazneni progon i procesuiranje
6. osposobljavanje, trening i edukacija za protuterorističko djelovanje
7. međuresorska koordinacija i međunarodna suradnja.

Akcijski plan je, kao i Nacionalna strategijam utemeljen na četiri glavne kategorije aktivnosti: „1. zaštita od terorizma (*protection*), prevencija terorizma (*prevention*), obavještajno-informativno istraživanje usmjereno na onemogućavanje terorističkih akata i kazneno procesuiranje počinitelja terorističkih akata (*pursue*) i odgovor na izvršene terorističke akte odnosno funkcioniranje u uvjetima krize kao posljedica izvršenja terorističkog akta (*respond*)“.

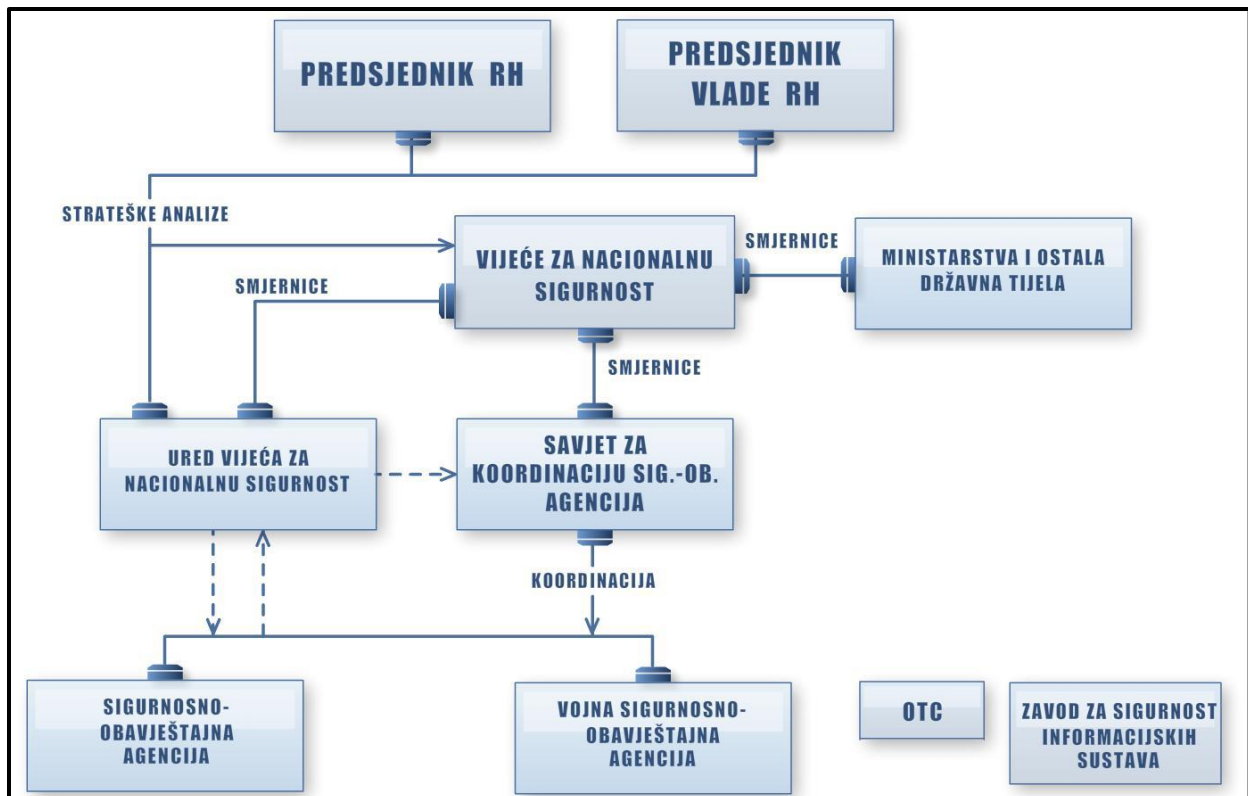
Cjelokupni kaznenopravni okvir vezano uz kaznena djela terorizma opisan je u Poglavlju 2. ovog izvješća.

---

²⁴ NN, 136/12

U institucionalnom smislu prevencija i suzbijanje terorizma spadaju u neposredni djelokrug poslova Sigurnosno-obavještajne agencije i MUP-a RH.

Predsjednik Republike Hrvatske i Vlada Republike Hrvatske usmjeravaju rad sigurnosno-obavještajnih agencija kroz Vijeće za nacionalnu sigurnost. Savjet za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija operativno usklađuje rad sigurnosno-obavještajnih agencija, dok stručne i administrativne poslove za Vijeće i Savjet obavlja Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost (Sigurnosno-obavještajna agencija, 2016).

Shema sigurnosno-obavještajnog sustava RH (Sigurnosno-obavještajna agencija, 2016)

Na mrežnoj stranici Sigurnosno-obavještajne agencije (www.soa.hr/kontakt/) je naveden kontakt broj telefonske sekretarice SOA-e za pomoć građana sa sljedećom uputom:

„Kontakt broj telefonske sekretarice SOA-e je:

01/377–2222

Navedeni broj telefonske sekretarice SOA-e namijenjen je za dojavu građana koje se tiču bilo kakvih ugroza nacionalne sigurnosti i interesa Republike Hrvatske. Sigurnosno-obavještajna agencija jamči potpunu anonimnost građana koji će dojaviti takve informacije.

Ukoliko SOA procijeni da su informacije građana od interesa za nacionalnu sigurnost, u svrhu provjere vjerodostojnosti tih informacija, građani će biti kontaktirani od strane djelatnika SOA-e (ako ostave svoje identifikacijske podatke, telefonski broj ili e-mail adresu).

Ističemo da svaka zloporaba, tj. dojavljivanje lažnih informacija podliježe sankcijama koje su propisane pozitivnim pravnim propisima Republike Hrvatske.“

U okviru Ministarstva unutarnjih poslova se pitanjima prevencije i suzbijanja terorizma bavi Služba terorizma koja je ustrojstvena jedinica Sektora općeg kriminaliteta, terorizma i ratnih zločina u okviru Uprave kriminalističke policije Ravnateljstva policije.

Poslovi Službe terorizma su definirani člankom 65. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova²⁵:

Služba terorizma “prati i izučava stanje i pojavne oblike kaznenih djela terorizma, međunarodnog terorizma i drugih kaznenih djela te sigurnosno-interesantnih događaja i pojava u svezi s terorizmom; utvrđuje najpogodnije načine za sprječavanje i otkrivanje počinitelja ovih kaznenih djela; pruža stručnu pomoć policijskim službenicima u policijskim upravama; vrši nadzor nad izvršenjem poslova i radnih zadataka u istraživanjima kaznenih djela iz ovog područja; neposredno se uključuje u rad i istraživanje najsloženijih kaznenih djela terorizma, međunarodnog terorizma i drugih kaznenih djela povezanih s terorizmom; sudjeluje u izradi informacija i drugih stručnih materijala; ostvaruje neposrednu suradnju s drugim državnim tijelima, institucijama, međunarodnim organizacijama i policijama stranih država u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti”.

U slučajevima postupanja prema djeci (osobama mlađim od 18 godina), u rad se uključuju policijski službenici Odjela maloljetničke delinkvencije I kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji Službe općeg kriminaliteta Sektora općeg kriminaliteta, terorizma i ratnih zločina. Prema Uredbi o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova (čl. 63), ovaj Odjel „prati i analizira stanje i pojavne oblike kaznenih djela djece i mladeži, kaznenih djela na štetu djece i mladeži i kažnjivih radnji počinjenih nasilničkim ponašanjem u obitelji; utvrđuje najpogodnije oblike rada na sprječavanju i otkrivanju počinitelja u ovim područjima kažnjivih ponašanja; pruža stručnu pomoć policijskim upravama; obavlja nadzor nad provođenjem kriminalističkih istraživanja kažnjivih radnji u ovim područjima; organizira, koordinira i sudjeluje u provođenju kriminalističkih istraživanja složenijih kaznenih djela na nacionalnoj razini iz svoje nadležnosti; surađuje s drugim tijelima državne vlasti i organizacijama civilnog društva u suzbijanju maloljetničke delinkvencije te iznalaženju pravaca djelovanja u područjima kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika i suzbijanja obiteljskog nasilja; sudjeluje u izradi normativnih akata; obavlja druge poslove iz svog područja rada“.

MUP RH na svojoj mrežnoj stranici www.mup.hr ima link za prijavu terorizma sa sljedećom uputom:

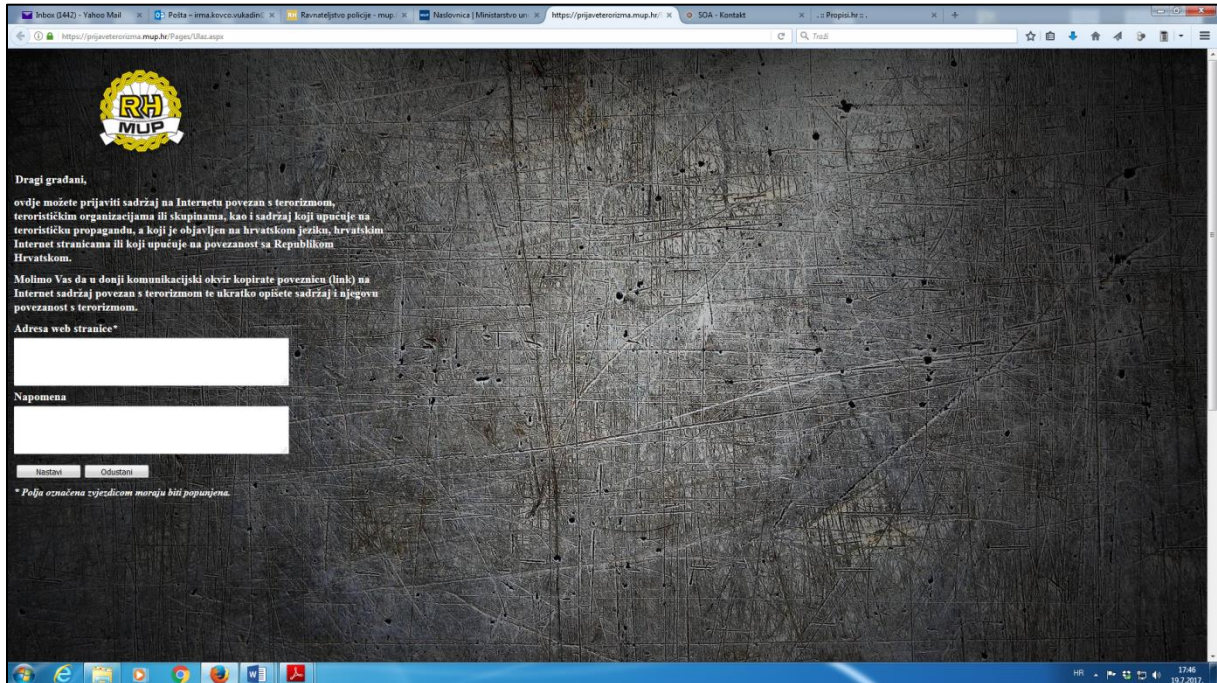
*„Dragi građani,
Ovdje možete prijaviti sadržaj na Internetu povezan s terorizmom, terorističkim organizacijama ili skupinama, kao i sadržaj koji upućuje na terorističku propagandu, a koji je*

---

²⁵ Narodne novine 70/2012, 140/13, 50/14, 32/15, 11/17

objavljen na hrvatskom jeziku, hrvatskim Internet stranicama ili koji upućuje na povezanost sa Republikom Hrvatskom.

Molimo Vas da u donji komunikacijski okvir kopirate poveznicu (link) na Internet sadržaj povezan s terorizmom te ukratko opišete sadržaj i njegovu povezanost s terorizmom.“

1C. General status of extremist criminality concerning juveniles (under 18)

U Republici Hrvatskoj nismo imali takvih slučajeva.

2. NATIONAL LEGISLATION IN THE COUNTER-TERRORISM CONTEXT

2A. Evolution of legislation in the area of counter-terrorism

Prije opisa definicija i izmjena u hrvatskom zakonodavstvu vezano uz protu-terorizam, važno je istaknuti kako u paketu kaznenih propisa u Hrvatskoj postoje različiti zakoni koji imaju i različito značenje i primjenu prema punoljetnim i maloljetnim počiniteljima kaznenih djela.

Kazneni zakon primjenjuje se u potpunosti kod punoljetnih počinitelja kaznenih djela, kao i Zakon o kaznenom postupku. Međutim, kod maloljetnih počinitelja kaznenih djela (od 14-18 godina života) djelo se definira prema Kaznenom zakonu, ali se kazneni postupak i sankcioniranje provodi prema posebnom zakonu koji se zove Zakon o sudovima za mladež. U tom smislu, sankcije niže navedene u Kaznenom zakonu vrijede samo za punoljetne počinitelje kaznenih djela, dok se sam opis djela primjenjuje bez obzira na dobnu skupinu.

Također je važno napomenuti da se Kazneno zakonodavstvo u Hrvatskoj ne primjenjuje prema djetetu koje u vrijeme počinjenja djela nije navršilo 14 godina života. Ono se smatra djetetom u pravnom smislu, te se u slučaju počinjenja kaznenog djela primjenjuje Obiteljski zakon i Zakon o socijalnoj skrbi. Djeca u Hrvatskoj nisu kazneno odgovorna.

Posebna dobna skupina su mlađe punoljetne osobe. To su osobe između 18.-21. godine života. Kod njih se donosi odluka s obzirom na specifičnu procjenu i okolnosti, hoće li se procesuirati i sankcionirati kao odrasle osobe (prema Zakonu o kaznenom postupku i Kaznenom zakonu), ili će se procesuirati i sankcionirati kao maloljetne osobe (prema Zakonu o sudovima za mladež). Različiti čimbenici utječu na takvu odluku, ali prije svega su vezani uz vrstu i težinu počinjenog djela, motivaciju i pobude iz kojih je djelo počinjeno, te prijašnja osuđivanost, odnosno recidivizam.

U Republici Hrvatskoj su u posljednjih dvadeset godina donesena dva Kaznena zakona koji definiraju kaznena djela vezana uz terorizam, te su oba doživjela različite izmjene i dopune. Prvi Kazneni zakon donesen je 1997. godine i on je stupio na snagu 01.01.1998. godine, te je vrijedio do 31.12.2012. godine (Narodne novine 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 143/12).

U ovom Kaznenom zakonu (starom), kaznena djela vezana uz terorizam svrstana su u Glavu XIII. pod nazivom Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Ovdje se nalaze različita kaznena djela vezana uz rat i ratno djelovanje, kao što su kaznena djela genocida, agresivnog rata, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina protiv civilnog pučanstva, ratnih zločin protiv ranjenika i bolesnika, protiv ratnih zarobljenika, protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja itd., ali i kaznena djela vezana uz zoluporabu opojnih droga, rasne i druge diskriminacije, trgovanje ljudima i ropstva, mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajući postupanje, protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice, međunarodna prostitucija, otmica zrakoplova ili broda, morsko i ratno razbojništvo i slično.

U (staroj) verziji Kaznenog zakona, tri su kaznena djela specifično vezana uz područje terorizma, a to su kazneno djelo terorizma (članak 169.), javno poticanje na terorizam (članak 169.a), te novačenje i obuka za terorizam (članak 169.b). Ona su definirana na sljedeći način:

Terorizam

Članak 169.

(1) Tko s ciljem izazivanja ozbiljne zastrašenosti pučanstva, prisiljavanja Republike Hrvatske, strane države ili međunarodne organizacije da što učini, ne učini ili ozbiljnog ugrožavanja ili uništenja temeljnih ustavnih vrednota, političkih i društvenih vrijednosti, ustavnog ustrojstva državne vlasti i pravnih osoba s javnim ovlastima, Republike Hrvatske, strane države ili međunarodne organizacije počini jedno od sljedećih djela:

- a) napad na život, tijelo ili slobodu drugoga,
- b) otmica ili uzimanje talaca,
- c) uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, fiksne platforme u epikontinentalnom pojasu, općeg dobra ili

privatne imovine koje može prouzročiti ugrožavanje života ljudi ili znatnu gospodarsku štetu,

d) otmica zrakoplova, broda, sredstva javnog prijevoza ili prijevoza robe za koju je vjerojatno da može ugroziti život ljudi,

e) izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog ili radioaktivnog materijala ili uređaja, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,

f) istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,

g) ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava ili poduzimanje druge općeopasne radnje za koju je vjerojatno da može ugroziti život ljudi,

h) ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom kojima je ugrožen život ljudi, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(2) Tko prijeti počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(3) Ako počinitelj prigodom počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka s namjerom usmrti jednu ili više osoba, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(4) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena smrt jedne ili više osoba ili su prouzročena velika razaranja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina.

Javno poticanje na terorizam

Članak 169.a

(1) Tko s ciljem počinjenja kaznenog djela iz članka 169. ovoga Zakona javno iznese ili pronese zamisli kojima se izravno ili neizravno potiče terorizam i time prouzroči opasnost od počinjenja tog kaznenog djela, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Za pokretanje kaznenog postupka radi kaznenog djela iz ovoga članka potrebno je odobrenje Glavnoga državnog odvjetnika Republike Hrvatske.

Novačenje i obuka za terorizam

Članak 169.b

(1) Tko s ciljem počinjenja kaznenog djela iz članka 169. ovoga Zakona vrbuje drugoga da počini ili sudjeluje u počinjenju kaznenog djela terorizma ili da se pridruži grupi ljudi ili zločinačkoj organizaciji radi doprinosa u počinjenju tog kaznenog djela od strane te grupe ili zločinačke organizacije, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko s ciljem počinjenja kaznenog djela iz članka 169. ovoga Zakona daje upute o izradi i korištenju eksplozivnih naprava, vatrenog ili drugog oružja ili štetnih ili opasnih tvari ili obučava drugoga u primjeni metoda i tehnika za počinjenje ili sudjelovanje u počinjenju tog kaznenog djela.

(3) Za pokretanje kaznenog postupka radi kaznenog djela iz ovoga članka potrebno je odobrenje Glavnoga državnog odvjetnika Republike Hrvatske.

Uz navedena tri specifično definirana kaznena djela vezana uz terorizam, postojala su još tri kaznena djela vezana uz modalitete izvršenja kaznenog djela u cijelom području vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, a koja su se primjenjivala i na kaznena djela terorizma iz članaka 169., 169.a, 169.b. To su bila kaznena djela:

- udruživanje radi činjenja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (čl. 187.),
- pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (čl. 187.a),
- naknada za pomoć počinitelji kaznenog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (čl. 187.b).

Kako ovaj zakon više nije na snazi, detaljnije će se u poglavlju 2B. opisati novi Kazneni zakon koji je donesen 2011. godine, a stupio je na snagu 01.01.2013. godine, te je također doživio različite izmjene i dopune (Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15). Glavna promjena odnosi se na naziv glave u kojoj se sada nalaze kaznena djela vezana uz terorizam, a to je Glava IX. Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva. Više nije naziv vezan uz vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom, već se općenito odnosi na čovječnost i ljudsko dostojanstvo, bez obzira na međunarodni kontekst.

U tom smislu, sljedeća kaznena djela svrstana su u ovu glavu Kaznenog zakona koji je aktualno na snazi (Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15):

- genocid (čl. 88.)
- zločin agresije (čl. 89.)
- zločin protiv čovječnosti (čl. 90.)
- ratni zločin (čl. 91.)
- povreda pregovarača (čl. 92.)
- zlouporaba međunarodnih znakova (čl. 93.)
- neopravdana odgoda povratka ratnih zarobljenika (čl. 94.)
- novačenje plaćenika (čl. 95.)
- odgovornost zapovjednika (čl. 96.)
- **terorizam (čl. 97.)**
- **financiranje terorizma (čl. 98.)**
- **javno poticanje na terorizam (čl. 99.)**
- **novačenje za terorizam (čl. 100.)**
- **obuka za terorizam (čl. 101.)**
- **terorističko udruženje (čl. 102.)**
- **pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (čl. 103.)**
- mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje (čl. 104.)
- ropstvo (čl. 105.)
- trgovanje ljudima (čl. 106.)
- trgovanje dijelovima ljudskog tijela i ljudskim zamecima (čl. 107.)
- kloniranje i promjena ljudskog genoma (čl. 108.)

- zabrana miješanja ljudskih spolnih stanica sa životinjskim (čl. 109.).

Iz navedenog prikaza je vidljivo kako su se definicije kaznenih djela u novom Kaznenom zakonu (2011) ponešto promijenili u odnosu na stari Kazneni zakon (1997), te da je dodano financiranje terorizma kao posebno kazneno djelo, a novačenje i obuka za terorizam su razdvojeni u definiciji i opisu kroz dva članka, te je terorističko udruživanje posebno definirano.

U sljedećem poglavlju (2B), posebno će se opisati ta kaznena djela.

Usporedni prikaz članaka starog i novog Kaznenog zakona koji se odnose na terorizam (Turković I sur., 2013²⁶)

Članak (KZ 1997)	Naziv	Članak (KZ 2011)	Naziv
169.	terorizam	97.	terorizam
169a	javno poticanje na terorizam	99.	javno poticanje na terorizam
169b	novačenje I obuka za terorizam	100.	novačenje za terorizam
		101.	obuka za terorizam
171.	uzimanje talaca	97.	terorizam
187.	udruživanje radi činjenja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	102.	terorističko udruženje
187a	pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	103.	pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom
187b	naknadna pomoć počinitelju kaznenog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	303.	pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela

2B. National legislation connected to terrorism and/or violent extremism issues implemented in your country

Aktualni Kazneni zakon (Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15) svrstava kaznena djela vezana uz terorizam u Glavu IX. Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva. U kontekstu ovog projekta, važno je navesti kako Kazneni zakon ne poznaje i ne koristi pojmove vezane uz nasilni ekstremizam ili radikalizaciju. Ti pojmovi se ne koriste u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, već samo pojmovi vezani uz terorizam.

²⁶ Turković, K., Novoselec, P., Grozdanić, V., Kurtović Mišić, A., Derenčinović, D., Bojanić, I., Munivrana Vajda, M., Mrčela, M., Nola, S., Roksandić Vidlička, S., Tripalo, D., Maršavelski, A. (2013). Komentar kaznenog zakona. Zagreb: Narodne novine d.d.

U tom smislu, kaznena djela ranije prikazana (poglavlje 2A), vezana uz terorizam (od članka 97. do članka 103.) definirana su na sljedeći način:

Terorizam

Članak 97. (144/12)

(1) Tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:

1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,
2. napade na tijelo drugoga,
3. otmicu ili uzimanje talaca,
4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,
5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,
6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,
7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi,
8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili
9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt,

kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(2) Tko prijeti počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako su kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena velika razaranja ili je prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(4) Ako počinitelj prigodom počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka s namjerom usmrti jednu ili više osoba, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Financiranje terorizma

Članak 98.

- (1) Tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu činjenja jednog ili više kaznenih djela iz članka 97. (terorizam), članka 99. do članka 101. (javno poticanje na terorizam, novačenje za terorizam, obuka za terorizam), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zlouporaba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. do članka 355. (ubojstvo, otmica, napada ili prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom) ovoga Zakona ili drugog kaznenog djela kojem je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično od strane terorista ili terorističkog udruženja.
- (3) Sredstva iz stavka 1. i 2. ovoga članka će se oduzeti.

Javno poticanje na terorizam

Članak 99.

Tko javno iznese ili pronese zamisli kojima se izravno ili neizravno potiče na počinjenje kaznenog djela iz članka 97. (terorizam), članka 98. (financiranje terorizma), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zlouporaba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. do članka 355. (ubojstvo, otmica, napada ili prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom) ovoga Zakona, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Novačenje za terorizam

Članak 100.

Tko vrbuje drugoga da se pridruži terorističkom udruženju radi njegovog doprinosa u počinjenju kaznenog djela iz članka 97. (terorizam), članka 102. (terorističko udruženje), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zlouporaba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. do članka 355. (ubojstvo, otmica, napada ili prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom) ovoga Zakona, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Obuka za terorizam

Članak 101.

Tko daje upute o izradi i korištenju eksplozivnih naprava, vatrenog ili drugog oružja ili štetnih ili opasnih tvari ili o drugim specifičnim metodama ili tehnikama znajući da se te vještine namjeravaju koristiti za počinjenje kaznenog djela iz članka 97. (terorizam), članka 98.

(financiranje terorizma), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zloraba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. do članka 355. ovoga Zakona (ubojstvo, otmica, napada ili prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom),
kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Terorističko udruženje

Članak 102.

(1) Tko organizira ili vodi zločinačko udruženje kojemu je cilj počinjenje kaznenog djela iz članka 97. do članka 101. (terorizam, financiranje terorizma, javno poticanje na terorizam, novačenje za terorizam, obuka za terorizam), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zloraba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. do članka 355. (ubojstvo, otmica, napada ili prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom) ovoga Zakona ili drugog kaznenog djela kojem je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini,
kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(2) Tko postane pripadnikom zločinačkog udruženja iz stavka 1. ovoga članka, ili poduzme radnju za koju zna da pridonosi ostvarenju cilja terorističkog udruženja,
kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Počinitelj kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka koji pravodobnim otkrivanjem terorističkog udruženja spriječi počinjenje kaznenih djela navedenih u stavku 1. ovoga članka ili pripadnik terorističkog udruženja koji ga otkrije prije nego što u njegovom sastavu ili za njega počini kazneno djelo navedeno u stavku 1. ovoga članka može se osloboditi kazne.

Pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom

Članak 103. (NN 56/15)

Tko priprema počinjenje kaznenih djela iz članka 88. do članka 91. (genocid, zločin agresije, zločin protiv čovječnosti) i članka 97. do članka 102. (terorizam, financiranje terorizma, javno poticanje na terorizam, novačenje za terorizam, obuka za terorizam, terorističko udruženje) ovoga Zakona,
kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Za razumijevanje kažnjavanja ovog područja, važno je napomenuti da su za pojedina kaznena djela navedene minimalne i maksimalne moguće kazne zatvora, a ponegdje samo minimalne. Maksimalna kazna zatvora u Republici Hrvatskoj je 20 godina (članak 44. KZ-a). Tako da u slučajevima gdje piše da će se počinitelj kazniti kaznom zatvora od minimalno 5 godina, znači da je mogući raspon kažnjavanja od pet do dvadeset godina. Primjer je kazneno djelo terorizma (čl. 97., st. 3.) koji se odnosi na velika razaranja ili prouzročenu smrt jedne ili više osoba.

Postoji također i kazne dugotrajnog zatvora koja traje od 21-50 godina (članak 46. KZ-a), te mogućnost njezinog izricanja treba specifično biti navedena. Primjer je također kazneno djelo terorizma (čl. 97. st. 4) koji se odnosi na namjeru da se usmrti jedna ili više osoba. U tom slučaju osoba će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

U kontekstu terorizma, važno je napomenuti da članak 81. Kaznenog zakona navodi da kazneni progon u Republici Hrvatskoj ne zastarijeva za kaznena djela terorizma iz članka 97. stavak 4., kao ni za kaznena djela ubojstva osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 352.), te drugih kaznenih djela vezana uz genocid, zločin agresije, zločin protiv čovječnosti, ratnog zločina, teškog ubojstva te drugih djela koja ne zastarijevaju prema Ustavu Republike Hrvatske ili međunarodnom pravu.

Vezano uz europski kontekst Kaznenog zakona, važno je također napomenuti da je Zakon usklađen s različitim aktima Europske unije, a za područje terorizma je važno napomenuti da je Zakon usklađen s Okvirnom odlukom Vijeća 2002/475/PUP od 13. lipnja 2002. godine o suzbijanju terorizma, te Okvirnom odlukom Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenoga 2008. godine o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima.

Stavak 1. članka 98. vezanog u financiranje terorizma rađen je po uzoru na članak 2. stavak 1. Međunarodne konvencije o suzbijanju terorizma, pri čemu se ne navodi da takvo financiranje mora biti voljno (*willfully*), kao što ističe Međunarodna konvencija. Kaznena djela javnog poticanja na terorizam, novačenja za terorizam i obuke za terorizam rađene su po uzoru na članke Konvencije VE o sprječavanju terorizma (NN MU 10/07)²⁷.

Kako je ranije navedeno, Kazneni zakon ne poznaje i ne koristi pojmove 'nasilni ekstremizam' ili 'radikalizacija'. U tom smislu, nemoguće je neposredno opisati kaznena djela, odnosno zakonski kontekst u kojem se takva kaznena djela mogu dogoditi i procesuirati. Međutim, ovo područje je moguće objasniti i opisati kroz modalitet izvršenja djela koji opisuje motivaciju za počinjeno djelo, a to su tzv. zločini iz mržnje.

Zločin iz mržnje u Kaznenom zakonu definiran je i opisan u članku 87. stavak 21 na sljedeći način: „Zločin iz mržnje je kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalno ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje“.

Definicija zločina iz mržnje usklađena je sa zahtjevima Okvirne odluke br. 20087913/PUP od 28. studenog 2008. o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima. U posebnom se dijelu kod nekih kaznenih djela propisuje kao

---

²⁷ Turković, K. i sur. (2013): Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Narodne Novine, Zagreb, str. 129-130

kvalifikatorna okolnost kada je djelo počinjeno iz mržnje, a u ostalim slučajevima tu okolnost valja uzeti kao otegotnu. Razlog težeg kažnjavanje je diskriminatoran motiv koji se manifestira u nasilju prema pripadniku određene grupe, a koje može imati teške društvene posljedice (eskalacija nasilja prema određenoj grupi, iseljavanje pripadnika grupe i sl.)²⁸.

Kaznena djela koja se karakteriziraju kao zločini iz mržnje najčešće su nasilnog karaktera. Iako se može raditi o bilo kojem kaznenom djelu, neka kaznena djela posebno se osvrću na situacije u kojima se ta kaznena djela čine iz mržnje. Radi o sljedećim kaznenim djelima prema glavama Kaznenog zakona:

Glava X. Kaznena djela protiv života i tijela

- teško ubojstvo (čl. 111.)
- sakaćenje ženskih spolnih organa (čl. 116.)
- tjelesna ozljeda (čl. 117.)
- teška tjelesna ozljeda (čl. 118.)
- osobito teška tjelesna ozljeda (čl. 119.)

Glava XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode

- prisila (čl. 138.)
- prijetnja (čl. 139.)

Glava XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode

- spolni odnošaj bez pristanka (čl. 152.)
- silovanje (čl. 153.)
- teška kaznena djela protiv spolne slobode (čl. 154.)

Glava XXX. Kaznena djela protiv javnog reda

- izazivanje nereda (čl. 324.)
- javno poticanje na nasilje i mržnju (čl. 325.)

Kada se radi o zločinima iz mržnje, nemoguće je temeljem službenih statistika znati točnu motivaciju koja leži u pozadini ovih zločina. Stoga je bilo kakve podatke potrebno uzeti i interpretirati s visokom dozom opreza. Naime, motiv napada može biti primjerice vjeroispovijest i/ili nacionalnost, ali može biti i rodna pripadnost ili invaliditet. Zločin iz mržnje kumulativno je definiran, te bez analize svakog pojedinog spisa (dosjea) nije moguće znati točnu motivaciju, te je li radikalizacija/nasilni ekstremizam u pozadini navedenog djela.

Službeni podaci vezani uz kaznena djela terorizma (Glava IX. Kaznenog zakona – Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva; članci 97.-103.) analizirani su iz više izvora podataka:

---

²⁸ Turković, K. i sur. (2013): Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Narodne Novine, Zagreb, str. 129-130

- analiza službenih podataka Državnog zavoda za statistiku koji objavljuje godišnja izvješća o kaznenim prijavama, optužbama i osudama za maloljetne i punoljetne počinitelje kaznenih djela na području Republike Hrvatske,
- informacije dobivene iz Državnog odvjetništva Republike Hrvatske s kojima je uspostavljena suradnja za potrebe ovog projekta u dostavljanju službenih podataka vezanih uz terorizam i zločine iz mržnje (dobivena je suglasnost Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, gospodina Dinka Cvitana).

Analizirat će se samo službeni podaci u posljednje tri godine, temeljem novog Kaznenog zakona (2011), koji je stupio na snagu 01.01.2013. godine.

U trenutku pisanja ovog Izvještaja, nisu dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku o kaznenim prijavama, optužbama i osudama za 2016. godinu. Stoga će se prikazati podaci od 2013.-2015. godine.

Maloljetne osobe (14 do 18 godina života)

2015. godina²⁹

- ne postoji niti jedna prijava, optužba ili osuda za kazneno djelo terorizma (članci 97.-103.)
- unutar ove glave Kaznenog zakona postoji jedna kaznena prijava za kazneno djelo 106. st. 1 trgovanje ljudima, ali radi se o maloljetnoj osobi muškog spola koja je bila supočinitelj, te postupak nije pokrenut, odnosno Državno odvjetništvo nije dalo prijedlog za sankcioniranjem.

2014. godina³⁰

- ne postoji niti jedna prijava, optužba ili osuda za kazneno djelo terorizma (članci 97.-103.), kao niti jednog drugog kaznenog djela iz Glave IX. Kaznenog zakona

2013. godina³¹

- ne postoji niti jedna prijava, optužba ili osuda za kazneno djelo terorizma (članci 97.-103.), kao niti jednog drugog kaznenog djela iz Glave IX. Kaznenog zakona

Odrasle osobe (punoljetne osobe)

2015. godina³²

- postoji jedna kaznena prijava za terorizam (čl. 97. st. 1. toč. 1.), ali protiv nepoznatog počinitelja zbog čega se nije išlo dalje u postupak. Kazneno djelo je počinjeno na području Zagreba, glavnog grada RH.

---

²⁹ c

³⁰ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2015): Statističko izvješće 1552 – Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godine, ISSN 1332-165X

³¹ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2014): Statističko izvješće 1529 – Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. godine, ISSN 1332-165X

³² Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2016): Statističko izvješće 1576 – Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. godine, ISSN 1332-1668

2014. godina³³

- ne postoji niti jedna prijava za kazneno djelo terorizma (članci 97.-103.),
- jedna muška osoba osuđena je za kazneno djelo javnog poticanja na terorizam čl. 99. Kaznenog zakona (prijava je bila u 2013. godini). Djelo je počinjeno bez sudioništva, na području grada Splita, a osoba je dobila 6-12 mjeseci zatvora koji su zamijenjeni radom za opće dobro na slobodi.

2013. godina³⁴

- postoji samo jedna kaznena prijava za terorizam, a odnosi se na osobu koja je osuđena u 2014. godini.

Analizom nekih drugih kaznenih djela maloljetnika u ranijem razdoblju, od 2010. do 2012. godine³⁵³⁶³⁷, vidljivo je da postoji nekoliko kaznenih prijava kaznenog djela rasne i druge diskriminacije, pri čemu kazneni postupci od strane Državnog odvjetništva Republike Hrvatske uglavnom nisu pokrenuti. U ovom području ne znamo koja je točno bila osnova diskriminacije, je li uopće kazneno djelo bilo počinjeno te se očito ne radi o težim djelima budući da uglavnom kazneni postupci nisu pokrenuti. Stoga nije moguće zaključiti u prilog bilo kakvom radikalnom ekstremizmu u ovom području.

Kako bismo dobili podatke za 2016. godinu, uspostavili smo suradnju s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske i zamolili ih za relevantne podatke. Vezano uz kaznena djela terorizma, Državno odvjetništvo se izjasnilo kako u 2016. godini nije bilo evidentiranih počinitelja kaznenih djela iz članka 97. do 103. (Glava IX.) Kaznenog zakona (KZ/11)³⁸.

Također smo zatražili Državno odvjetništvo i za informacije o kaznenim djelima počinjenima i mržnje, koj su definirana u ranije opisanom članku 87. stavku 21. Kaznenog zakona (2011.). Pritom je važno ponovno napomenuti kako **NE MOŽEMO** ova kaznena djela smatrati bilo kakvim oblikom nasilnog ekstremizma, jer nije poznata motivacija koja leži u pozadini tih kaznenih djela, te ona kumulativno prikazuju kvalifikatornu okolnost počinjenja nekih nasilnih kaznenih djela. Jedino što znamo jest da se radi o nekom obliku diskriminacije koja može biti na osnovi rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovjesti, nacionalnog i etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog predjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Broj kaznenih prijava koja se vežu uz članak 87. stavak 21. KZ/2011 Državno odvjetništvo vodei kumulativno za odrasle, mlađe punoljetne i maloljetne osobe, te ih nije moguće odvojeno prikazati, kao što nije moguće pružiti diferencijaciju po spolu.

³³ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2015): Statističko izvješće 1551 – Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godine, ISSN 1332-1668

³⁴ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2014): Statističko izvješće 1528 – Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. godine, ISSN 1332-1668

³⁵ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2013): Statističko izvješće 1505 – Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2012. godine, ISSN 1332-165X

³⁶ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2012): Statističko izvješće 1479 – Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2011. godine, ISSN 1332-165X

³⁷ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2011): Statističko izvješće 1452 – Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2010. godine, ISSN 1332-165X

³⁸ Službeni dopis Državnog odvjetništva Republike Hrvatske Broj: A-369/2017 od 24. srpnja 2017. godine

Kaznena djela počinjena u vezi s člankom 87. st. 21 KZ/11 – kaznena djela iz mržnje³⁹

	2014.	2015.	2016.
Prijavljeno	45	41	24
Odbačeno	5	8	9
Optuženo	10	7	20
Presuđeno	4	3	9

Državno odvjetništvo nas je također istim dopisom informiralo kako je osim definicije zločina iz mržnje, uvedeno i kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju (članak 325. Glava XXX. Kaznenog zakona 2011), kojim je u hrvatsko zakonodavstvo transponirana Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008. godine o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kazneno-pravnim sredstvima. Odredba članka 325. KZ/11 najčešće se veže uz tzv. govor mržnje, iako se neki posebno oblici govora mržnje inkriminiraju i nekim drugim odredbama Kaznenog zakona. Ovo kazneno djelo najčešće je počinjeno putem Interneta (Facebooka), a prevladavaju diskriminatorne osnove vjerske, nacionalne odnosno etničke pripadnosti, te spolnog i rodnog opredjeljenja, odnosno identiteta. Kao što je i ranije navedeno, i ovdje moramo posebno napomenuti da se ova kaznena djela **NE MOGU** smatrati oblicima nasilnog ekstremizma budući da je motivacija u pozadini nepoznata – radi se samo o diskriminatornom govoru protiv neke skupine i po nekoj diskriminatornoj osnovi. Ovdje primjerice može biti slučaj o govoru mržnje između navijačkih skupina ili nekom rodno/spolno diskriminatornom govoru mržnje, rasistički usmjerenom govoru mržnje prema pripadnicima crne rase ili Romima, odnosno poticanju na nasilje i mržnju.

Kaznenim zakonom (2011), ovo kazneno djelo definirano je na sljedeći način:

Javno poticanje na nasilje i mržnju

Članak 325. (NN 144/12)

- (1) Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Tko organizira ili vodi grupu od tri ili više osoba radi počinjenja djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Tko sudjeluje u udruženju iz stavka 2. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine

³⁹ Službeni dopis Državnog odvjetništva Republike Hrvatske Broj: A-369/2017 od 24. srpnja 2017. godine

(4) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine.

(5) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

Državno odvjetništvo također nam je ustupilo podatke o tim kaznenim djelima, kroz kumulativne statističke podatke za odrasle, mlađe punoljetne i maloljetne osobe kroz posljednje tri godine.

Kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju (članak 325. KZ/11)

	2014.	2015.	2016.
Prijavljeno	17	36	44
Odbačeno	6	23	26
Optuženo	9	5	14
Presuđeno	8	8	14

2C. National legislation connected to the specific needs of juveniles (under 18) suspected or accused of violent extremism or terrorism

U Republici Hrvatskoj Zakon o sudovima za mladež (Narodne novine 84/11, 143/12, 1448/13, 56/15) uređuje sve odredbe za mlade počinitelje kaznenih djela (maloljetnike i mlađe punoljetnike) u materijalnom kaznenom pravu, odredbe o sudovima, o kaznenom postupku i o izvršenju sankcija, kao i propise o kaznenopravnoj zaštiti djeci. U tom smislu, odredbe Kaznenog zakona služe samo za definiranje kaznenih djela, međutim cijeli kazneni postupak, sudovanje i sankcioniranje se izvršavanja isključivo temeljem posebnog Zakona, koji će se u ovom poglavlju detaljnije opisati.

Kao što je ranije navedeno, minimalna dob kaznene odgovornosti u Republici Hrvatskoj je 14 godina. U pravnom smislu, osobe mlađe od 14 godina života smatraju se djecom, te nisu kazneno odgovorna. Ukoliko počine neko kazneno djelo, nije moguća reakcija kroz kaznenopravni sustav, već sustav socijalne skrbi reagira temeljem Obiteljskog zakona i Zakona o socijalnoj skrbi.

Zakon o sudovima za mladež razlikuje nekoliko dobnih skupina mladih počinitelja kaznenih djela (članak 2. i članak 5. ZSM-a):

- mlađi maloljetnik – od 14 do 16 godina života
- stariji maloljetnik – od 16 do 18 godina života
- mlađi punoljetnik – od 19 do 21 godina života.

Prema maloljetnicima se uglavnom primjenjuju odgojne mjere koje se izvršavaju u sustavu socijalne skrbi. To su sljedeće odgojne mjere:

1. sudski ukor,
2. posebne obveze (postoji ukupno 16 posebnih obveza – opisane kasnije u tekstu),
3. pojačana briga i nadzor,
4. pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi,
5. upućivanje u disciplinski centar,
6. upućivanje u odgojnu ustanovu,
7. upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu.

Sve ove odgojne mjere, bez obzira izvršavaju li se u zajednici ili u nekoj ustanovi, izvršavaju se u sustavu socijalne skrbi, u otvorenom kontekstu, a njihovo maksimalno trajanje je u pravilu do dvije godine. Jedino odgojna mjera upućivanja u posebnu odgojnu ustanovu može trajati najviše 3 godine.

Jedna odgojna mjera izvršava se u sustavu pravosuđa, u zatvorenim uvjetima, a to je odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod, te ona može trajati najviše do 3 godine.

Što se tiče mogućih posebnih obveza, one imaju za cilj usmjeravati se na specifične tretmanske potrebe maloljetnika, te je moguć raspon od ukupno 16 posebnih obveza koje sud može izabrati. Pritom je važno naglasiti da sud može izabrati jednu ili više posebnih obveza. Sud može maloljetniku izreći obvezu:

- 1) da se ispriča oštećeniku,
- 2) da prema vlastitim mogućnostima popravi štetu nanесenu kaznenim djelom,
- 3) da redovito pohađa školu,
- 4) da ne izostaje s radnog mjesta,
- 5) da se osposobljava za zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i sklonostima,
- 6) da prihvati zaposlenje i u njemu ustraje,
- 7) da raspolaže prihodima uz nadzor i savjet voditelja odgojne mjere,
- 8) da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove komunalnog ili ekološkog značenja,
- 9) da se suzdrži od posjećivanja određenih lokala, odnosno priredaba i kloni društva određenih osoba koje na njega štetno utječu,
- 10) da se, uz suglasnost maloljetnikova zakonskog zastupnika, podvrgne stručnom medicinskom postupku ili postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti,
- 11) da se uključi u pojedinačni ili skupni psihosocijalni tretman u savjetovalištu za mlade,
- 12) da sudjeluje na tečajevima za stručno osposobljavanje,
- 13) da bez posebnog odobrenja centra za socijalnu skrb ne može trajnije napustiti mjesto prebivališta ili boravišta,
- 14) da se radi provjere znanja prometnih propisa uputi u nadležnu ustanovu za osposobljavanje vozača,
- 15) da se ne približava ili da ne uznemirava žrtvu,

16) druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo, osobne i obiteljske prilike maloljetnika.

Maloljetnički zatvor jedina je kazna predviđena prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela u Hrvatskoj, te se ona iznimno izriče, u najtežim slučajevima kaznenih djela. U pravilu oko 0.5% svih sankcioniranih maloljetnika godišnje biva sankcionirano kaznom maloljetničkog zatvora. Ona je kazna lišenja slobode s posebnostima u odnosu na uvjete izricanja, trajanje, svrhu i sadržaj sankcije (čl. 24. ZSM-a). Maloljetnički zatvor se može izreći samo starijem maloljetniku (od 16 do 18 godina života) za kazneno djelo za koje je u Kaznenom zakonu propisana kazna zatvora tri godine ili teža, kad s obzirom na narav i težinu djela i visoki stupanj krivnje ne bi bilo pravdano izreći odgojnu mjeru, već je potrebno kažnjavanje. Ova vrsta kazne ne može biti kraća od 6 mjeseci, niti dulja od 5 godina. Ako je za kazneno djelo u Kaznenom zakonu propisana kazna dugotrajnog zatvora, ili se radi o stjecaju najmanje dva kaznena djela za koje je propisana kazna zatvora teža od deset godine, maloljetnički zatvor može trajati najduže do deset godina (čl. 25. ZSM-a).

Također postoje i sigurnosne mjere koje se mogu izreći uz odgojne mjere ili kaznu maloljetničkog zatvora, a sukladno odredbama Kaznenog zakona. Radi se o sljedećim sigurnosnim mjerama:

- obvezno psihijatrijsko liječenje,
- obvezno liječenje od ovisnosti,
- obvezan psihosocijalni tretman,
- zabrana upravljanja motornim vozilom (samo za starije maloljetnike),
- zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja,
- zabrana pristupa internetu,
- zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

U prethodnom poglavlju je opisano kako u Republici Hrvatskoj ne postoje maloljetnici koji su počinili kaznena djela u području nasilnog ekstremizma i/ili terorizma, te stoga ne postoje niti specifične sankcije usmjerene prema njima, kao niti specifični sudovi za takve vrste zločina. Ne postoje niti posebni tretmanski programi usmjereni takvim skupinama maloljetnih počinitelja kaznenih djela.

Međutim, važno je naglasiti individualiziran karakter svih vrsta postupanja prema maloljetnicima u okviru hrvatskog maloljetničkog pravosudnog sustava. Naime, članak 8. Zakona o sudovima za mladež eksplicitno navodi kako će pri izboru odgojne mjere sud uzeti u obzir maloljetnikovu dob, njegovu psihofizičku razvijenost i osobine, težinu i narav počinjenoga djela, pobude iz kojih i okolnosti u kojima je djelo počinio, ponašanje nakon počinjenog djela i osobito je li, ako je to mogao, pokušao spriječiti nastupanje štetne posljedice ili nastojao popraviti počinjenu štetu, odnos prema oštećeniku i žrtvi, njegove osobne i obiteljske prilike, je li i prije činio kaznena djela i je li mu već bila izrečena maloljetnička sankcija, sve okolnosti koje utječu na izbor takve odgojne mjere kojom će se najbolje ostvariti svrha odgojnih mjera.

Za izvršavanje svake maloljetničke sankcije potrebno je izraditi pojedinačni program postupanja (članak 13. Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje). Taj Zakon navodi kako se pojedinačni program postupanja izrađuje na osnovi analize osobnosti i ponašanja maloljetnika, uvida u obiteljsku situaciju i odnose, uvida u tijek školovanja i odnose prema školskim obvezama, uvida u način provođenja slobodnog vremena, životne vještine, interese i navike maloljetnika, posebne potrebe maloljetnika te druge okolnosti koje mogu bitno utjecati na razvoj osobne odgovornosti i prosocijalnog ponašanja.

Iz navedenih odredbi je razvidno kako bi u bilo kakvom slučaju radikalnog i ekstremističkog ponašanja maloljetnika pravosudni sustav, kao i sustav socijalne skrbi koji je uključen u kazneni postupak, trebao procijeniti takva obilježja maloljetnika i uzeti ih u obzir prilikom kreiranja specifičnih programa i postupaka prema maloljetniku, kao i kod odabira vrste sankcije.

U odnosu na maloljetničkih pravosudni sustav, također je važno napomenuti kako se odredbe Kaznenog zakona o javnom objavljivanju presude ne primjenjuju prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela (članak 34. ZSM-a), odnosno da su izvodi kaznenih djela i postupak prema maloljetniku su tajni (članak 60. ZSM-a). Dapače, odavanje tajnosti postupka prema maloljetniku je kazneno djelo (članak 75. ZSM-a). U tom smislu je zakonodavac u potpunosti zaštitio identitet i dostojanstvo maloljetnih počinitelja kaznenih djela, u kontekstu posebne vulnerabilne populacije, smanjujući bilo kakvu sekundarnu viktimizaciju, etiketiranje ili diskriminaciju od strane javnosti. Svi podaci koji se objavljuju i/ili koriste o maloljetnim počiniteljima kaznenih djela smiju se koristiti isključivo skupno, na razini brojki, bez mogućnosti otkrivanja identiteta maloljetne osobe.

U kaznenim predmetima maloljetnika sude sudovi za mladež (članak 35. ZSM-a). Radi se o posebnim odjelima za mladež koji se sastoji od vijeća za mladež i sudaca za mladež. Svi oni moraju biti posebno imenovanima da bi mogli suditi u ovim predmetima. Isto vrijedi i za državna odvjetništva, gdje su imenovani posebni državni odvjetnici za mladež. I suci za mladež i državni odvjetnici za mladež moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe (članak 38. ZSM-a). U tom smislu, zakonodavac je posebno zaštitio mlade počinitelje kaznenih djela, stavljajući veći naglasak na odgojnu funkciju sankcioniranja, u odnosu na retribucijsku i/ili punitivnu funkciju.

Prema dostupnim informacijama autora ovog izvješća (pisanim i usmenim), u Republici Hrvatskoj do danas nisu provedene nikakve edukacije posebno usmjerene prema maloljetnim počiniteljima terorizma i/ili nasilnog ekstremizma, kao što nisu niti implementirani posebni tretmansi programi usmjereni na ovo područje. Izazovi hrvatskog sustava u ovom području (u širem smislu) čine migranti koji se ponekad predstavljaju kao maloljetnici, a nemaju osobne isprave kojima je moguće utvrditi točnu dob, te oni znaju biti smješteni u socijalne ustanove za mlade s problemima u ponašanju, što može predstavljati sigurnosni rizik.

Međutim, Hrvatska je za njih tranzitna zemlja prema drugim zemljama Zapadne Europe, te se oni ne zadržavaju na teritoriju Republike Hrvatske dulje vrijeme.

2D. National policy and strategies connected to the terrorism issue implemented in your country

Sustavno djelovanje Republike Hrvatske prema terorizmu započelo je **2008. godine** kada je donesena **Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 139/2008)**⁴⁰, te pripadajući **Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma** u kojem su detaljno razrađene postavke i mjere predviđene Strategijom. Tada, a rukovodeći se suvremenim definicijama ovog kompleksnog fenomena, Republika Hrvatska **pod pojmom terorizam** „drži osmišljenu, sustavnu, namjernu uporabu nasilja, ili prijetnje nasiljem, protiv ljudi i/ili materijalnih dobara, kao sredstva za izazivanje i iskorištavanje straha, unutar neke etničke ili vjerske zajednice, javnosti, države ili cijele međunarodne zajednice, a s ciljem ostvarivanja politički, vjerski, ideološki ili društveno motiviranih promjena. Jedna od glavnih značajki terorizma je da ga prakticiraju najčešće nedržavne zavjereničke organizacije ili skupine, koje mogu imati potporu (izravnu ili neizravnu) od strane neke države ili država, a često i od organizacije čija javno deklarirana namjera i ciljevi nemaju veze s terorizmom, ali svojim prikrivenim ciljevima i djelovanjem služe kao potpora terorističkom djelovanju. Terorizam je također određen namjerom izazivanja razornih političkih i psiholoških posljedica koje mogu znatno nadilaziti sam cilj nekog pojedinog terorističkog čina, te namjerama onih koji pribjegavaju terorizmu stvaranja ozračja bezvlašća ili izazivanja prekomjerno represivnog i neselektivnog odgovora vlasti, a s ciljem njenoga kompromitiranja u očima javnosti i opravdanja terorističkih sredstava i namjera« (Nacionalna strategija, čl. 7). Cilj Strategije jest stvoriti preduvjete za borbu protiv terorizma, te ona predstavlja sustavan odgovor Republike Hrvatske na nove sigurnosne izazove i rizike. S obzirom da je borba protiv terorizma prioritet gotovo svih svjetskih država, ovakav pristup predstavlja i doprinos Republike Hrvatske nacionalnim i međunarodnim protuterorističkim naporima⁴¹.

Razloge zbog kojih se pristupilo izradi Strategije su bili političke i strukovne prirode. Što se tiče onih **političkih**, to su prije svega: **(1)** međunarodni interes za političko-pravnim pristupom RH u suzbijanju terorizma, posebno u kontekstu tadašnjih pregovora za pristup Europskoj Uniji; nadalje, donošenje strateškog okvira predložili su i **(2)** Europska komisija, **(3)** članovi UN-ovog Monitoring tima Vijeća sigurnosti za nadzor provedbe protuterorističkih mjera, **(4)** NATO, **(5)** OESS i **(6)** Vijeće Europe. **Strukovni** razlozi bili su **(1)** jačanje nacionalne sigurnosti, **(2)** stvaranje izvorišnih smjernica za daljnje provođenje mjera, te **(3)** profiliranje političkog stava Republike Hrvatske². Radnu skupinu Vlade Republike Hrvatske za izradu strategije činili su predstavnik Ureda predsjednika, predstavnik Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost, te predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Ministarstva obrane, Ministarstva financija, Ministarstva

---

⁴⁰ Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 139/2008). Zagreb: Narodne novine.

⁴¹ Antoliš, K. (2009): Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma. Policija i sigurnost, 18, 1, 150-152.

pravosuđa, Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, Državne uprave za zaštitu i spašavanje, Sigurnosno-obavještajne agencije, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. Radna skupina imala je i značajnu podskupinu Ministarstva unutarnjih poslova koja se sastojala od predstavnika Uprave policije, Uprave za granicu, Uprave za posebne poslove sigurnosti, Uprave za inspekcijske i upravne poslove, te Zapovjedništva policije.

Spomenuta je Nacionalna strategija prestala vrijediti 2015. godine kada je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o donošenju **Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 108/15)**⁴² koja je i trenutno važeća Strategija. Važno je napomenuti da je Republika Hrvatska u novoj verziji Strategije zadržala isti strateški pravac⁴³, te će stoga u nastavku detaljnije biti prikazana Strategija koja je trenutno na snazi.

U prvom poglavlju Strategije opisan je **„Odgovor Republike Hrvatske na prijetnju terorizma“**, te je vidljivo da je **svrha dokumenta** odrediti okvir Republike Hrvatske prema problematici borbe protiv terorizma, dajući smjernice za nadogradnju postojećih i izgradnju novih mehanizama za prevenciju i suzbijanje terorizma. Nadalje, navedeno je kako se Strategija **temelji na** odredbama, vrijednostima i načelima Ustava Republike Hrvatske, Povelje Ujedinjenih naroda, međunarodno-pravnih obveza te na ciljevima i vrijednostima koji su zacrtani u Protuterorističkoj strategiji Europske unije (EU) i u drugim temeljnim protuterorističkim dokumentima UN-a, EU-a, NATO-a, OESS-a i Vijeća Europe. Posebno je naglašeno i kako se Strategija usmjerava i na zaštitu ljudskih prava i sloboda, prava izbjeglica i humanitarnog rada. U Strategiji je jasno definiran i **stav** naše zemlje, te Republika Hrvatska najoštrije osuđuje terorizam u svim oblicima i pojavnostima te se zalaže za princip nulte tolerancije. U tekstu Strategije je navedeno kako RH smatra terorizam jednim od najtežih kaznenih djela koje osmišljenom i namjernom uporabom nasilja i/ili prijetnjom nasiljem nastoji izazvati atmosferu straha, a radi ostvarivanja političkih, vjerskih, ideoloških ili drugih ciljeva. Uz to, kako je navedeno u Strategiji, terorizam je potpuna negacija biti demokracije i priznatih civilizacijskih, vjerskih i kulturnih vrijednosti suvremenog svijeta, uključujući ljudska prava i temeljne slobode. U tom smislu, ne može imati opravdanje niti se može i smije vezati uz bilo koji nacionalnu vjersku, rasnu, etničku ili drugu pripadnost. Nadalje, iz Strategije je jasno kako Republika Hrvatska želi **onemogućiti** bilo kakvo djelovanje terorista, terorističkih skupina i osoba koje se dovode u vezu s njima na svom području. Republika Hrvatska se zalaže da se otvorena politička, ekonomska, društvena, vjerska, kulturna i druga pitanja rješavaju u skladu s važećim zakonima i općim međunarodnim pravom (naravno, uz općeprihvaćena demokratska sredstva). Ono što je posebno bitno u kontekstu ovog izvještaja jest činjenica da je ovim dokumentom jasno navedeno kako je stav Republike Hrvatske da se **jačanjem kulture mira i znanja, tolerancije i dijaloga, međusobnog razumijevanja i poštovanja uklanjaju bitne pretpostavke za radikalizaciju onih stavova koji potencijalno mogu voditi širenju i jačanju terorizma**. Također, uočljiv je stav da **Republika Hrvatska drži da su mir i sigurnost, razvoj i ljudska prava međusobno povezani i podupirući, te da pitanje suzbijanja terorizma također uključuje i rješavanje drugih globalnih**

⁴² Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 108/2015). Zagreb: Narodne novine.

⁴³ Radaković, Đ. (2016). Analiza pozitivnopravne Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, 25, 3, 244-258.

problema kao što su regionalne i svjetske krize, sukobi i okupacije, nestabilnosti koje uzrokuju tzv. slabe i propale države, široko nepoštovanje principa vladavine prava i standarda učinkovite zaštite ljudskih prava, siromaštvo, klimatske promjene, nerazvijeno školstvo i sl. Republika Hrvatska svjesna je da je terorizam povezan i s drugim asimetričnim prijetnjama (transnacionalni organizirani kriminal, nuklearno oružje, krijumčarenje droga i oružja, krivotvorenje dokumenata, trgovanje ljudima itd.), te da je evoluirao pojavom novih tehnologija čime predstavlja i indirektnu prijetnju miru i sigurnosti. Na kraju prvog poglavlja navedeno je kako je **cilj strategije** osiguranje osnova (angažmanom i razvojem svih potrebnih nacionalnih resursa) za najvišu moguću zaštitu Republike Hrvatske od terorizma, te pružanje najučinkovitijeg doprinosa međunarodnim protuterorističkim naporima (u tom smislu podupirući središnju koordinacijsku ulogu UN-a u globalnim naporima za prevenciju i suzbijanje terorizma). RH je svjesna kompleksnosti fenomena, te u tom kontekstu prepoznaje **značajnu ulogu akademske zajednice, nevladinih udruga, vjerskih zajednica, privatnog sektora i medija i njihovu neophodnu suradnju i partnerstvo.**

U drugom poglavlju, **„Obilježja suvremenog terorizma kao prijetnje nacionalnoj i međunarodnoj sigurnosti“**, Strategija definira temeljna obilježja i odrednice suvremenog terorizma. Kako su obilježja u skladu s važećim suvremenim konceptualizacijama fenomena, ona neće biti posebno izdvajana za potrebe ovog izvještaja.

Sljedeće poglavlje, **„Doprinos međunarodnim protuterorističkim naporima“**, naglašava da suvremeni terorizam ne poznaje granice država budući da predstavlja globalnu prijetnju na koju odgovori moraju biti međunarodni, multilateralni i izražavati zajedničke temeljne vrijednost i interese međunarodne zajednice. U tom kontekstu, Republika Hrvatska prepoznaje svoju odgovornost i obvezu da jača svoju nacionalnu sigurnost i doprinosi sigurnosti svojih partnera i saveznika. Republika Hrvatska svoj doprinos protuterorističkim mjerama daje na sljedeće načine: političkim i diplomatskim angažmanom, putem svoje razvojne pomoći, sudjelovanjem u međunarodnim mirovnim operacijama, djelovanjem u području jugoistočne Europe suradnjom s drugim zemljama, međunarodnom suradnjom usmjerenom na izradu protuterorističkih konvencija i protokola, razmjenom važnih informacija, iskustava i dobre prakse, jačanjem suradnje u međunarodnoj pravnoj pomoći i pitanjima izručenja, istraživanjem novih mogućih terorističkih ugroza i razvijanjem odgovarajućih protumjera, te jačanjem stručno-tehničke, znanstvene i obrazovne dimenzije.

Poglavlje **„Mjere borbe protiv terorizma“** podijeljeno je na ove teme tj. mjere: (a) prevencija terorizma, (b) suzbijanje terorizma, (c) zaštita od terorizma, (d) saniranje štete i oporavak od terorističkog napada, te (e) kazneni progon i sankcioniranje. U nastavku će kratko biti opisana svaka od skupina mjera:

a) Prevencija terorizma

Pod mjerama prevencije Strategija obuhvaća:

- onemogućavanje promidžbe i pozivanja na terorizam te poticanje terorizma na bilo koji način,
- prepoznavanje i sprječavanje radikalizacije i ekstremizama koji potencijalno mogu prerasti u terorizam,
- sprječavanje zlouporabe institucija civilnog društva i neprofitnog sektora u terorističke svrhe,
- poticanje istraživanja, analize, razmjene iskustava i najbolje prakse u području onemogućavanja širenja ekstremističkih ideologija i povećanja razumijevanja i tolerancije u društvu,
- razvijanje ljudskih resursa za borbu protiv terorizma kroz osmišljavanje novih programa obrazovanja i usavršavanja, pri čemu je potrebno stvarati organizacijske i funkcionalne preduvjete za razvoj znanstvenog i stručnog rada u ovom području,
- jačanje i razvijanje svih nacionalnih sposobnosti za prevenciju terorizma,
- uspostavljanje nacionalnog mehanizma s ključnim sudionicima iz državnog, privatnog i javnog sektora s ciljem otkrivanja, smanjenja dostupnosti i učinaka sadržaja na internetu koji promiču terorističku radikalizaciju, novačenje i obuku.

b) Suzbijanje terorizma

Pod ovom skupinom navedene su sljedeće mjere:

- sve mjere usmjerene na onemogućavanje organizacijskog i logističkog djelovanja s terorističkim namjerama,
- sprječavanje korištenja teritorija RH za postojanje i djelovanje terorističkih skupina, njihovu obuku i uvježbavanje te svih osoba i subjekata koji se dovode u vezu s terorizmom djelovanje kojih je usmjereno protiv RH, drugih država i/ili međunarodnih organizacija,
- onemogućavanje prolaska svih osoba povezanih s terorizmom teritorijem RH,
- onemogućavanje prijenosa i nabave oružja, eksploziva i drugih sredstava namijenjenih potencijalnim terorističkim aktivnostima,
- sprječavanje korištenja sredstava za masovno uništenje, te robe vojne i dvojne namjene u terorističke svrhe,
- onemogućavanje financiranja, prikupljanja sredstava ili pomaganja na bilo koji način terorističkim organizacijama ili osobama koje se dovode u vezu s terorizmom,
- onemogućavanje svih oblika novačenja za terorističke skupine čije je djelovanje usmjereno protiv bilo koje države,
- sprječavanje kriminalnih aktivnosti koje mogu biti izravno i neizravno povezane s terorizmom (transnacionalni organizirani kriminal, širenje kemijskog, biološkog, radiološkog, nuklearnog oružja i tvari, krijumčarenje oružja i eksploziva, robe vojne i dvojne namjene, opojnih droga i druge robe, krivotvorenje dokumenata i novca, ilegalne migracije, te trgovina ljudima).

c) Zaštita od terorizma

Strategija predviđa ove zaštitne mjere:

- uspostava sustava zaštite kritične infrastrukture uz uvažavanje i primjenu postojećih sektorskih specifičnih mjera zaštite, planova i nadležnosti,
- uspostava sustava osiguranja nastavka poslovanja kritičnih infrastrukture,
- jačanje sustava civilne zaštite,
- jačanje nadzora nad mogućim cyber napadima,
- razvijanje i jačanje nacionalnih sposobnosti za zaštitu ljudi i imovine,
- zaštita diplomatskih, konzularnih i drugih predstavništava Republike Hrvatske u inozemstvu,
- informiranje hrvatskih građana i pravnih osoba o razini terorističkih prijetnji u pojedinim zemljama u koje putuju ili u kojima posluju,
- zaštita diplomatskih, konzularnih i drugih stranih predstavništava na teritoriju Republike Hrvatske, prilagođavanja postojećih koncepata u području nacionalne sigurnosti i zakonskog okvira za uspostavljanje sustava upravljanja u izvanrednim i kriznim situacijama, a time i u slučaju terorističkih aktivnosti,
- jačanje sustava zaštite i nadzora državne granice,
- jačanje nadzora naoružanja i razoružanja, te sustava čuvanja oružja, eksploziva i drugih sredstava koja se mogu iskoristiti za počinjenje terorističkog napada,
- jačanje nadzora prometa i korištenja robe dvojne namjene.

d) Saniranje štete i oporavak od terorističkog napada

Ovdje su predviđene sljedeće mjere:

- korištenje odgovarajućih nacionalnih sposobnosti, ovisno o posljedicama terorističkog djela, radi poduzimanja mjera civilne zaštite i saniranja štete,
- jačanje i razvijanje svih nacionalnih kapaciteta nužnih za saniranje posljedica napada i revitalizaciju oštećenih sustava,
- jačanje i razvijanje mehanizama civilne zaštite, te sanacije šteta prouzročenih terorističkom uporabom kemijskih, bioloških, radioloških i/ili nuklearnih oružja i tvari,
- jačanje bilateralne, regionalne i multilateralne suradnje u područjima prevencije terorizma, reakcije i pomoći nakon terorističkog napada,
- jačanje i razvijanje procedura i načina kvalitetnog i pravodobnog obavješćivanja i informiranja medija i javnosti,
- korištenje sustava upravljanja u izvanrednim i kriznim situacijama radi otklanjanja posljedica,
- razvijanje mehanizama i mjera za pomoć žrtvama mogućih terorističkih napada.

e) Kazneni progon i sankcioniranje

Posljednja skupina mjera, onih usmjerenih na kazneni progon i sankcioniranje, uključuju:

- usklađivanje nacionalnog kaznenog prava s međunarodnim konvencijskim pravom i pravnom stečevinom Europske unije,

- unaprjeđenje suradnje i koordinacije u svrhu razmjene relevantnih informacija i obavještajnih podataka između tijela otkrivanja i kaznenog progona na nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- jačanje međunarodne policijske suradnje i međunarodne kaznenopravne pomoći s trećim državama i pravosudne suradnje s državama članicama EU,
- jačanje provođenja financijskih istraga brзом razmjenom relevantnih podataka na nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- propisivanje adekvatnih kaznenopravnih sankcija uz mogućnosti primjene odgovarajućih sigurnosnih mjera, posebnih obveza i drugih alternativnih mjera radi prevencije radikalizacije, kao i onemogućavanja postojanja i djelovanja pravnih osoba povezanih s terorizmom.

U narednom poglavlju, „**Ljudska prava i slobode informiranja javnosti**“ propisano je kako Republika Hrvatska jamči Ustavom, zakonima i preuzetim međunarodnim ugovorima slobodu izražavanja misli, slobodu tiska, govora i javnog nastupa. Također, sve mjere moraju biti u skladu sa standardima ljudskih prava i sloboda, protuterorističke mjere pravilno odmjerene i u skladu sa zakonima. U skladu s tim, ne smiju kao posljedicu imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, nacionalnost, etničku pripadnost, spol, socijalno podrijetlo ili političko opredjeljenje. Pritom je navedeno da u kategoriju dopustivih prava i sloboda ne ulaze širenje ideologije terorizma, zločinačko udruživanje i zavjera, te teroristička djela

Što se tiče provedbe i koordinacije Strategije, za to je odgovorno Nacionalni povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma (uspostavljeno od strane Vlade Republike Hrvatske). Nadalje, spomenuto povjerenstvo zaduženo je i za razvijanje prijedloga konkretnih operativnih postupaka i procedura, razvoj suradnje s civilnim društvom, te javno-privatno partnerstvo u području otkrivanja, sprječavanja i suzbijanja terorističkih aktivnosti, te osposobljavanja poslovnog sektora.

Sumirajući sve navedeno, možemo zaključiti kako je Strategija usklađena s međunarodnim preporukama i smjernicama, te utemeljena na suvremenim spoznajama u ovom području. Što se tiče mjera, uočava se cijeli spektar – od onih preventivnih do onih usmjerenih na kazneni progon. U kontekstu ovog izvještaja, posebno je važno da Republika Hrvatska prepozna važnost prevencije radikalizacije i ekstremizma, te naglašava važnost prepoznavanja i sprječavanja, prije svega kroz osmišljavanje programa obrazovanja kako bi se onemogućilo širenje ideologije. Nadalje, Republika Hrvatska u području mjera kaznenog progona predviđa usklađivanje prava s međunarodnim smjernicama, suradnji i koordinaciju tijela, te unaprjeđenje propisivanja adekvatnih sankcija.

Ono što također primjećujemo jest da **ne postoje mjere specifično usmjerene na maloljetnike**, bilo da je riječ o specifičnim preventivnim programima bilo da se radi o unaprjeđenju maloljetničkog pravosuđa. Posredno možemo vidjeti naznake bavljenja ovom specifičnom skupinom kroz činjenicu da se u preventivnim mjerama naglašava obrazovanje u svrhu prevencije radikalizacije. Također, u skupini mjera u području kaznenog progona i sankcioniranja, kao jedna od mjera navedeno je „propisivanje adekvatnih kaznenopravnih sankcija uz mogućnosti primjene odgovarajućih sigurnosnih mjera, posebnih obveza i drugih

alternativnih mjera radi prevencije radikalizacije, kao i onemogućavanja postojanja i djelovanja pravnih osoba povezanih s terorizmom“ (mjera e). S obzirom da su u hrvatskom pravosuđu posebne obveze skupina odgojnih mjera prema maloljetnim počiniteljima prekršaja (Prekršajni zakon, ili kaznenih djela (Zakon o sudovima za mladež,), možemo vidjeti intenciju donositelja strategije da prepozna i skupinu maloljetnika kao skupinu potencijalnih počinitelja. Nadalje, u skupini preventivnih mjera navodi se mjere koje se sve mogu odnositi i na skupinu maloljetnika, prije svega „...osmišljavanje novih programa obrazovanja i usavršavanja...“, „...smanjenje dostupnosti i učinka sadržaja na internetu koji promiču terorističku radikalizaciju, novačenje i obuku...“ s obzirom da znamo da su za takve preventivne aktivnosti najprijemčivije upravo mlade osobe. No, svakako bi bilo bolje da je Strategija razgraničila politike usmjerene na mlade i odrasle. Potencijalno je za očekivati da će se u pripadajućem Akcijom planu mjere razdvojiti s obzirom na kriterij dobi, no nažalost novi Akcijski plan još nije donesen. U onom posljednjem koji se oslanjao na Strategiju iz 2009. godine, također ne pronalazimo mjere fokusirane na maloljetnike.

2E. Preventive programmes or alternative measures for juveniles to counter-terrorism in your country

U Republici Hrvatskoj ne postoje specifični preventivni programi ili alternativne mjere u području protuterorizma.

Razvoj ovakvih programa i/ili mjera u svojim je počecima što je vidljivo iz nekih drugih aktivnosti i napora u ovom području, prije svega od strane nevladinog sektora.

Što se tiče borbe protiv rasizma, ksenofobije i etničkog ekskluzivizma, posebno je aktivan Centar za mirovne studije (u daljnjem tekstu CMS). U sklopu svojeg djelovanja, CMS provodi program usmjeren na sljedeća tematska područja: migracije, azil i integracija, diskriminacija, ekstremizam, govor mržnje i međuetnička radikalizacija, rasizam i ksenofobija, antifašizam, međuetnički odnosi te kapaciteti institucija za zaštitu ljudskih prava i jednakost. Tijekom 2016. godine, implementacija djelovanja ostvarivala se kroz različite metodološke pristupe u radu poput interkulture medijacije i socijalne podrške u integraciji, uspostave interkulturnog društvenog centra, pravne pomoći i strateške litigacije, praćenja i zagovaranja promjena politika u Republici Hrvatskoj i EU, javne kampanje i senzibilizacija javnosti, kulturna produkcija, istraživanja i stručne analize, stručne edukacije te promjena obrazovnih politika uz razvijanje interkulturnih obrazovnih sadržaja.

Neke od aktivnosti programa koje su provodili tijekom posljednje godine su, u području aktivizma i javnog medijskog rada: sudjelovanje u **Inicijativi Dobrodošli! (Refugees Welcome)** koja je osnovana 2015. i od tada pružala pomoć i podršku izbjeglicama u zimskom prihvatno-tranzitnom centru RH sve do zatvaranja tzv. Balkanske rute; medijska kampanja „**Ne postoje oni i mi. Svi smo ljudi**“; organizacija prosvjeda. Kada je riječ o direktnom radu i podršci izbjeglicama, CMS surađuje s volonterima u pružanju direktne podrške izbjeglicama (primjerice, radionice u Prihvatilištima za tražitelje azila), podržavaju prvu migrantsku udrugu Društvo Afrikanaca u Hrvatskoj s kojim provode projekt **IPA RAX FREE**. Zatim, registrirali su Zadrugu za interkulturnu suradnju **Okus doma** koja nudi catering hrane, te tečaj arapskoj

jezika. Osnovali su i **zbor „Domaćigosti“** s ciljem širenja interkulturalnosti u hrvatskom društvu. Centar za mirovne studije aktivan je i uzagovaranju javnih politika, istraživanjima i stručnim analizama u ovom području, te aktivno rade i na senzibilizaciji javnosti i pružanju pravne pomoći i strateške litigacije. Bitno je napomenuti i da je CMS tijekom 2016. godine održao tri edukacije za suce i tri edukacije za državne odvjetnike na temu antidiskriminacijskog zakonodavstva. Zatim, u sklopu Mirovnih studija održani su kolegiji „Postkolonijalizam i migracije“ i „Emancipacija kulturnog pluralizma za vrijeme izbjeglištva“, te mentorska grupa (Anti)Putovnica: Dokument za svakoga⁴⁴.

Nadalje, udruga civilnog društva „Pragma“ uključila se u **Mrežu za podizanje svjesnosti o radikalizaciji (RAN – Radicalisation Awareness Network)**⁴⁵. U sklopu svojeg djelovanja unutar spomenute Mreže, organizirali su i održali stručni skup na kojem su predstavili jedno od područja djelovanja Mreže - komunikaciju i narativu u prevenciji radikalizacije. Skup se održao 23.03.2017. godine u Kući Europe, pod naslovom „Komunikacijski alati i prevencija radikalizacije“. Događajem se obilježio i Europski dan sjećanja na žrtve terorizma. Skup je uvodno pozdravila voditeljica Odjela za političko izvještavanje i analize Predstavništva Europske komisije u Hrvatskoj, a kroz predavanja su obuhvaćeni sljedeći sadržaji: Rad s adolescentima i kriza identiteta (J. Adamlje, Udruga Pragma), (Učinkoviti) komunikacijski alati u sprječavanju/prevenciji radikalizacije (prof. Labaš, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu), poruke iz Mreže za podizanje svjesnosti o radikalizaciji (S. Erdelja, suvoditelj RAN skupine za socijalnu skrb i zdravlje). Uz to, djelatnici udruge Pragma educiraju se u ovom području i sudjeluju na relevantnim skupovima i sastancima (seminar o Lone actorsima u siječnju 2016., trening o counter-narratives i alternative-narratives kampanjama i sl.).

Što se tiče programa, projekata i aktivnosti organiziranih od strane državnih institucija, Ravnateljstvo policije 2017. godine započelo je s provedbom Nacionalnog preventivnog projekta pod nazivom „**Zajedno protiv govora mržnje**“, a koji ima za **cilj** promicanje kulture tolerancije i nenasilja te prevencije svih oblika govora mržnje kao društveno neprihvatljivog oblika ponašanja te u konačnici prevenciju kriminaliteta kojeg motiviraju različiti oblici mržnje.

Isto se provodi u suradnji s drugim nadležnim državnim institucijama, jedinicama lokalne i područne samouprave, sveučilišnom i znanstvenom zajednicom, sportskim organizacijama, klubovima i udrugama, relevantnim organizacijama civilnog društva, medijima, odgojno-obrazovnim ustanovama, sportašima, glazbenicima, umjetnicima i drugim istaknutim članovima društvene zajednice. Projekt podrazumijeva provedbu niza konkretnih preventivnih aktivnosti usmjerenih na sprječavanje različitih oblika govora mržnje prema određenim društvenim skupinama ili njenim pripadnicima zbog nekog njihovog određenja ili opredjeljenja, a geneza mržnje je temeljena na nekoj od diskriminacijskih osnova. Upravo vođeni tom idejom o važnosti zajedničkog angažmana u kreaciji zdrave društvene klime koja

---

44

http://www.cms.hr/system/article_document/doc/432/Godisnji_izvjestaj_Centra_za_mirovne_studije_za_2016._godinu.pdf

⁴⁵ <http://www.udruga-pragma.hr/sjecanje-na-zrtve-poziv-na-ucinkovito-djelovanje/>

promovira temeljno ljudsko pravo na slobodu govora, ali pri tom isključuje i osuđuje govor mržnje, predviđen je sveobuhvatni program koji sadrži mnoštvo preventivnih sadržaja.

Prva u nizu planiranih aktivnosti u okviru spomenutog Projekta provedena je u gradu Rijeci te će u budućnosti po tom modelu i sve ostale Policijske uprave provesti isto u svojoj lokalnoj zajednici.

Projekt se provodi kroz dvije komponente:

- (1) Komponenta: „Govoru mržnje reci ne“ – u ovoj komponenti istaknute osobe iz javnog, društvenog, političkog, kulturnog i sportskog života, predstavnici vjerskih zajednice, organizacija civilnog društva, navijačkih udruga, strukovnih organizacija, predstavnici nacionalnih manjina i drugi istaknuti članovi zajednice odašilju kratke i jasne poruke usmjerene protiv govora mržnje iz perspektive svojih ustanova. Navedene poruke se snimaju i objavljuju na *youtube* kanalu MUP-a te na web stranici projekta.
- (2) Druga komponenta obuhvaća organizaciju javne manifestacije na otvorenom prostoru, a namijenjena je prvenstveno učenicima osnovnih i srednjih škola, studentima, mladima i široj javnosti tijekom koje mladi odašilju poruke protiv govora mržnje široj javnosti.

U narednom razdoblju, na nacionalnoj razini organizirat će se projektne aktivnosti na slijedeće teme: (1) prevencija govora mržnje na sportskim natjecanjima, (2) govora mržnje prema nacionalnim manjinama, (3) govora mržnje prema pripadnicima romske zajednice, (4) govora mržnje prema LGBTQ osobama i (5) govora mržnje na internetu i društvenim mrežama.

Na razini županija organizirat će se minimalno po jedna preventivna aktivnost u svakoj županiji, ovisno o problematici prisutnoj na području navedene županije, a koja može generirati govor mržnje.

Za potrebe Projekta izrađen je i preventivno-edukativni letak pod nazivom „Govoru mržnje reci ne“ koji je dostavljen svim policijskim upravama, te je kreirana posebna Web stranica „govor mržnje- NE“ kroz koju će se promovirati prevencija govora mržnje na internetu i društvenim mrežama.

Možemo zaključiti kako u Republici Hrvatskoj, iako ne postoji sustavna mreža intervencija u ovom području, postoje određeni naponi usmjereni prevenciji radikalizacije, ekstremizma i terorizma. Očekivano s obzirom na cjelokupni sociodemografski, politički i migracijski kontekst, oni su u svojim počecima i primarno je riječ o aktivnostima usmjerenim na humanitarnu pomoć, osnaživanje i podršku izbjeglicama i migrantima koje posredno potencijalno doprinose i prevenciji radikalizacije. Također, vidimo i kako su državne institucije prvenstveno usmjerene na prevenciju govora mržnje i diskriminacije općenito, a ne ciljano na prevenciju radikalizacije i ekstremizma. S obzirom na podatke iznesene u drugim dijelovima ovog izvještaja, konkretno na činjenicu da je riječ o gotovo nezastupljenim

ponašanjima u našoj zemlji, ovakav trend ne čudi, no svakako bi bilo preporučljivo i na državnoj razini osnažiti programe i projekte u ovom području.